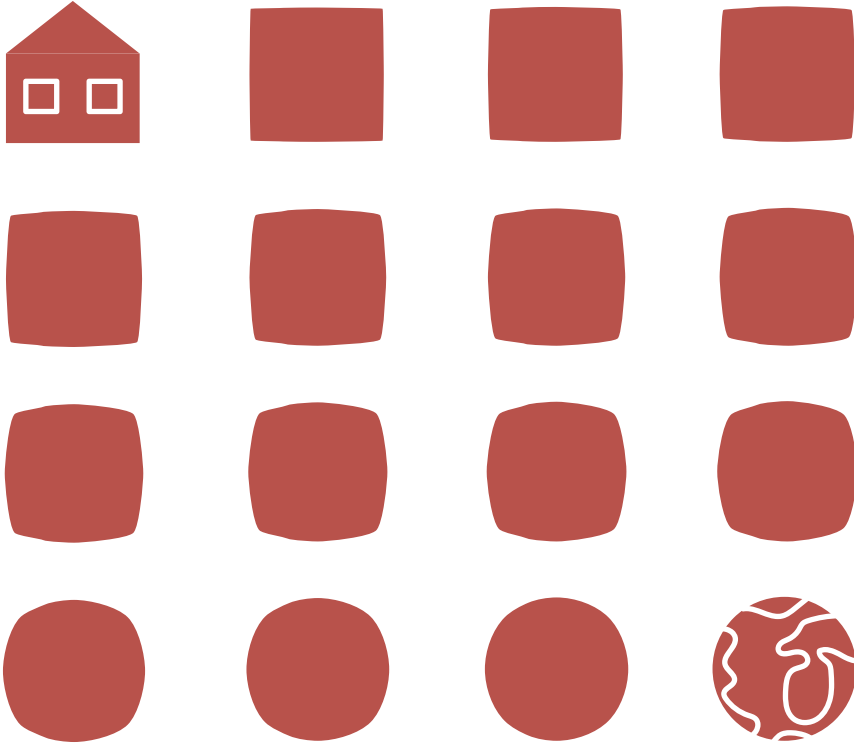




Bu Proje Avrupa Birliği ve Türkiye Cumhuriyeti tarafından finanse edilmektedir.

TOPLUM TEMELLİ KURULUŞLAR: “YERELDEN KÜRESELE DEĞİŞİMİN AKTÖRLERİ” ARAŞTIRMA RAPORU

Toplum Temelli Yerel Kuruluşların Katılım ve Savunuculuk Kapasitelerini Güçlendirme Projesi



**TOPLUM TEMELLİ KURULUŞLAR:
“YERELDEN KÜRESELE DEĞİŞİMİN AKTÖRLERİ”
ARAŞTIRMA RAPORU**

Toplum Temelli Yerel Kuruluşların Katılım ve
Savunuculuk Kapasitelerini Güçlendirme Projesi

**Bu yayının tüm hakları Kadın Emeğini Değerlendirme Vakfı'na aittir
ve izni alınmaksızın
basılamaz, çoğaltılamaz.**

Şehit Muhtar Mah., Bekar Sk. No:17, 34437 Beyoğlu/İSTANBUL
Telefon: 0232 292 26 72
E-posta: kedv@kedv.org.tr

Bu yayın, Avrupa Birliği'nin maddi desteği ile
hazırlanmıştır. İçerik tamamıyla Kadın Emeğini
Değerlendirme Vakfı sorumluluğu altındadır ve
Avrupa Birliği'nin görüşlerini yansıtmak
zorunda değildir.

İçindekiler

Giriş	6
Kapsam	7
01. Bölüm Toplum Temelli Yaklaşım ve Kuruluşlar	8
1.1. Toplum Temelli Kuruluşların Kadınların Katılım ve Temsili Üzerindeki Etkisi	10
1.2. Toplum Temelli Kuruluşlar İçin Güçlendirmeye İhtiyaç Duyulan Alanlar	12
02. Bölüm Dünyanın Farklı Noktalarından Kadınların Toplum Temelli Kuruluşlarda Liderlik Deneyimi	14
2.1. Bir İhtiyaç Olarak Örgütlenme	16
2.2. Yaklaşım, Dayanışma ve Güçlenme	18
2.3. İş Birlikleri Geliştirme	20
2.4. Değişim Yaratmak	22
03. Bölüm Yerelden Küresele “ Toplum Temelli Kadın Kuruluşları”	24
Kaynakça	26
Rapor Ekleri	28
Ek 1_Proje Başlangıcında Oluşturulan Uluslararası Kuruluş Listesi	28
Ek 2_ Uluslararası Deneyim Paylaşım Toplantıları Katılımcı Kuruluş Listesi	32
Ek 3_ Uluslararası Çalıştay Katılımcı Kuruluş Listesi	39

Kadın Emeğini Değerlendirme Vakfı (KEDV) olarak 1986 yılından bu yana; yoksulluk ve eşitsizliklerin var olmadığı katılımcı ve demokratik bir toplum oluşturmaya katkıda bulunmak amacıyla, dar gelirli kadınları, hayatlarını, içinde yaşadıkları toplumu ve dünyayı dönüştürmeleri için desteklemek ve yerel kalkınmadaki liderliklerini güçlendirmek için çalışıyoruz. Bu doğrultuda eşit, güçlü ve kapsayıcı topluluklar yaratmak için hayati bir rolü olduğuna inandığımız, tabanda örgütlenen kadın gruplarını ve kuruluşlarını güçlendirmeyi temel alan çalışmalar yürütüyoruz. Geliştirdiğimiz temel stratejiler arasında, kadınların kolektif liderliğini ve örgütlenmesini desteklemek; kalkınma süreçlerine katılmalarını ve kaynaklara erişmelerini sağlamak; ulusal, bölgesel ve uluslararası düzeyde benzerleri ile bir araya gelerek deneyimlerini paylaşmalarını ve güçlerini birleştirmelerini teşvik etmek; yaşamlarını etkileyen karar alma süreçleri ve politikalar üzerindeki etkilerini arttırmak yer alıyor.

Bu stratejileri hayata geçirmek için geliştirdiğimiz projelerden biri de Avrupa Birliği ve Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti'nin finansal desteği ile 2018-2021 yılları arasında Balıkesir, Eskişehir, Gaziantep, İstanbul ve İzmir illerinde yürüttüğümüz “Toplum Temelli Yerel Kuruluşların Katılım ve Savunuculuk Kapasitelerini Güçlendirme Projesi”. Bu proje ile Türkiye’de toplum temelli, tabanda örgütlenen kadınların yerel kuruluşlarının, kadınların yaşamlarını doğrudan ilgilendiren karar mekanizmalarını etkileyebilmeleri için daha fazla kadına ulaşmalarının sağlanması ve savunuculuk kapasitelerini güçlendirmeyi amaçladık. Proje çıktılarından biri olan bu rapor ile de “toplum temelli kuruluşların”, niteliklerinin ve kadınların sivil alanda örgütlenme ve temsil potansiyellerini geliştirmedeki rolünün; kavramsal arka planı ve proje süresince dünyanın farklı noktalarından bir araya gelen yerel kadın kuruluşlarının aktarımları ile ortaya koymayı hedefliyoruz.

KEDV olarak, kadınların yaşam deneyimlerinin ve bil-

gilerinin, kendilerinin, ailelerinin ve içinde yaşadıkları toplulukların ayakta kalması için kritik bir değer taşıdığına inanıyoruz. Ancak, kadınlar; toplumda kilit bir rol üstlendikleri ve yereldeki iletişim ve dayanışma ağlarının temelini oluşturdukları halde Türkiye’de 9 milyon STK üyesinin sadece %18’ini oluşturuyor. Türkiye’de sivil toplum içerisinde 1980’den bu yana kadın hakları ile ilgili mevzuatın iyileştirilmesinde etkileyici kazanımlar elde etmiş olan bir kadın hareketi bulunsa da mevcut durum, sivil girişimlerin daha geniş kitlelere, özellikle kadınlara ulaşma ihtiyacını ortaya koyuyor. Diğer yandan toplumsal ve siyasi kutuplaşmayla birlikte nefret söylemi ve yabancı düşmanlığı artıyor. Bu da kadınların edindiği kazanımları kaybetmelerine ve sivil alanın daralmasına yol açıyor. Sivil toplumun faaliyet ve etki alanı özel sektör ve kamu sektörünün müdahaleleri ile daha fazla daralıyor. Tüm bu dinamikler aynı zamanda sivil toplumun çeşitlenmesine, alternatif girişimlerin ortaya çıkmasına, farklı alanlardan sivil toplum kuruluşlarının ve diğer sivil girişimlerin ittifaklar kurmasına olanak sağlıyor. Bu açıdan tabanda, ortak bir ihtiyaç ya da müdahale isteği ile bir araya gelen “toplum temelli” olarak nitelendirilen girişimlerin, gerek daha eşitlikçi bir dünya için toplumsal değişim ve dönüşüm yaratmada, gerek toplumsal sorunlarla, mevcut ve gelecek krizlerle başa çıkmada, gerekse kadınların yaşamın her alanına katılımını artırmada potansiyel taşıdığını düşünüyoruz. Bu sebeple hazırladığımız bu raporla, Türkiye’de kadın kooperatifleri ve afetler, çevre, ekonomik kriz gibi sorunlara karşı ortaya çıkan yerel girişimler gibi örneklerini gördüğümüz toplum temelli kuruluşlara odaklanacağız. Literatürde yeterli tartışma zemini bulamayan “toplum temelli” kavramını farklı boyutları, ayrıştığı noktaları ve örnekleri ile aktararak, bu alanda yürütülen çalışmalarını beslemek, kavramın gündeme gelmesi aracılığıyla da bu kuruluşların güçlendirilmesine katkıda bulunmayı amaçlıyoruz.

Rapor iki aşamada hazırlanmıştır. Birinci aşamada, “toplum temelli kuruluş” kavramı ve bu kuruluşların kadınların temsil ve örgütlenme kapasitesindeki rolüne ilişkin literatür taraması yapılmıştır. Yapılan tarama hem raporun birinci bölümündeki teorik çerçeve için hem de proje sürecinde iletişime geçilecek kuruluşların belirlenmesi için kullanılmıştır. Bu tarama ile hazırlanan ve 70 kuruluştan oluşan liste içerisinde ulaşılan kuruluşlarla, yapılandırılmış toplantı, panel ve çalıştaylar gerçekleştirilmiştir. COVID-19 pandemisi sebebi ile yaşanan seyahat kısıtlamaları sonucu tüm görüşmeler çevrimiçi gerçekleştirilmiştir. Bu görüşmelerde proje amaçları doğrultusunda deneyim pay-

laşımı, ağlar kurma ve ortak savunuculuk alanları belirlenmesi amaçlanmıştır. İkinci aşama kapsamında ise proje kapsamında düzenlenen uluslararası panellerdeki toplum temelli yerel kadın kuruluşlarının deneyim aktarımları derlenmiştir. 5 Temada, 16 ülkeden 32 yerel kadın kuruluşunun nasıl ve ne amaçla bir araya geldikleri, hangi değişim ve etkileri yarattıkları ve nasıl işbirlikleri kurduklarına ilişkin doğrudan aktarımları ile raporun ikinci bölümü oluşturulmuştur. Son kısımda ise yerel kadın kuruluşlarının küresele uzanan dayanışma çağrılarını ve 16 ülkeden 35 kadın kuruluşunun katılımı ile gerçekleşen uluslararası çalıştayın çıktılarını yer verilmiştir.

Giriş

Kapsam

Toplum Temelli Yaklaşım, Kuruluşlar

Toplum kavramının kapsadığı ve işaret ettiği ilişkiler kullanıldığı bağlama göre değişiklik gösterebilmektedir. Kimileri tarafından, tek tek bireylerin davranışlarının teker teker toplamı olarak ele alınırken, kimileri için insanların ilişkileri ve davranışları aracılığıyla gerçekleşen ve bir noktadan sonra kendine özgü (sui generis) bir olgudur (Ercan, 2011). Toplum temelli yaklaşımın esasları olan toplum kavramında, kişilerin salt bir araya gelmesinden öte sosyal ve mekânsal bir organizasyon biçimine referans verilmektedir. Aile, akrabalık, komşuluk, arkadaşlık gibi ağlarla derin sosyal ilişkilerle bir arada olmayı ifade eden bu toplum tanımında “yer” birincil öneme sahiptir; sınırlı mekânsal hareketlilik, yoğun yüz yüze ilişkiler doğurur (Atiken,2009). Bu ilişkinin tanımlanmasında zoraki veya tesadüfî olarak yan yana olmanın ötesinde bir arada olmanın yarattığı duygu da önemlidir. “Toplum duygusu” ise sadece insanların düzenli olarak birbirlerini görmeleri gerçeğinden ziyade, insanları birbirlerine bağlayan ilişkilerin ve bağların kalitesini ifade eder (Touhill, 2012). Dolayısıyla “toplum temelli” yaklaşım, belirli bir yakınlığa, ilişkiler bütününe ve bir arada olma duygusuna sahip yerel grupların, bu grupları etkileyecek tüm kararlarda “temel alınmasını” ve etkin olmasını benimsemektedir. Toplum temelli kuruluşlar; bu etkinin sağlanması için gerekli tabandan katılımın aracı olarak karşımıza çıkmaktadır. Belirli bir “yerde” bir araya gelen her örgütlenmenin toplum temelli kuruluş olduğu söylenemez. Bu kuruluşlar toplumu sosyal, ekonomik ve mekânsal olarak etkileyen tüm süreçlerin toplumun kendisi tarafından yaratılması ve yönetilmesi için ortaya çıkan örgütlenmelerdir.

Toplum temelli kuruluşların ortaya çıkmasında, toplum tarafından tanımlanan bir ihtiyaç olması önemlidir. Bu noktada ihtiyacın toplum temelli bir yaklaşımla tanımlanıp tanımlanmadığının belirlenmesi için şu sorular yöneltilebilir: İhtiyaçları kim belirliyor? Toplumda ne tür ihtiyaçlar var ve ne tür çözümler sunulması gerekiyor? Hangi hizmetlerin/politikaların sunulması gerektiğine ve kaynakların nasıl kullanılması gerektiğine kim karar veriyor? (KEDV,2017).

İhtiyaçlar toplum temelli bir yaklaşımla tanımlandıktan sonra, bu ihtiyaçlara yönelik ne yapıldığı ve nasıl yapıldığı da toplum temelli kuruluşların tanımlanması açısından önemlidir. Bu kuruluşların ve yürüttükleri faaliyetlerin, toplumda ait olma duygusunu geliştirmesi,

doğrudan katılımı teşvik etmesi, bireyleri güçlendirmesi, toplumun ortak gereksinimlerini ve geleceğini gözetmesi, kamu kurumları ile ilişkiyi kurması ve hizmetlerin ihtiyaçlar doğrultusunda üretilmesini sağlaması beklenir. Bu beklenti, aşağıda belirtilen kazanımlara yol açmaktadır (KEDV,2017)

-Ortak “meseleler” etrafında ilgili tüm tarafların buluşması, sosyal ağları besler ve dayanışmayı artırır.

-Toplumun ortak bir konuda birlikte çalışması, ortak değerler, katılım, eşitlik, demokrasi değerlerinin gelişmesini ve içselleştirilmesini sağlar. Toplumdaki kesimlerin bu alanlarda deneyim kazanmalarını, hayata geçirmek için araçlar/mekanizmalar geliştirmelerini destekler.

-Toplum temelli kuruluşlar, kadınların ve diğer dışlanmış grupların güçlenmelerine ve görünür bir şekilde kamusal alanda yer almalarına imkân verir. Hem kadınlar hem de diğer dışlanmış grupların kendilerinin başlattıkları ve yönettikleri faaliyetlerin, kendi öncelikleri doğrultusunda yapıldığı için etkisi ve niteliği yüksektir. Aynı zamanda hizmetlerin sonucu olarak, bahsedilen grupların toplumdaki statülerini güçlendirmelerini sağlar.

-Toplumdaki bütün kaynaklar harekete geçirilerek, kamu kaynaklarının yeterli olmadığı alanlarda da çalışmalar yürütülebilir ve yaygınlaştırılabilir. Ayrıca toplumdaki gerçek ihtiyaçlar, gözetildiği kaynakların etkin bir şekilde kullanılması sağlanır.

Tüm bunların gerçekleşmesinde toplum temelli kuruluşların hem kendi içlerinde hem de işbirliği yaptıkları kuruluşlar ile hiyerarşik ilişkiler kurmamaları, kendi dinamikleriyle hareket etmeleri ve diğer kuruluşları harekete geçirmeleri kritiktir. Böylelikle yürüttükleri çalışmalar sonucunda toplumda bir değişime yol açarlar ve yola çıktıkları zamanki mevcut koşulları değiştirirken aynı zamanda bireysel olarak da güçlenirler.

Bir toplum temelli kuruluşun yerele özgü nitelikleri, her birinin hizmet ettiği topluluğa ve o topluluğun sahip olduğu ilgi alanlarına göre belirlenir.

¹ Bkz. *Community-Gemeinschaft kavramı: S. C. Aitken, “Community”, in KITCHIN, Rob; THRIFT, Nigel (eds.), International Encyclopedia of Human Geography, Volume 2, Elsevier, 221-225*

² *Toplum temelli kuruluşların özellikleri ile ilgili detaylı bilgi için bkz. Community-Based Organizations, Aideyan O.A. (2018)*

Toplum temelli kuruluşların bir diğer özelliği kendilerine has dinamikleridir. Bir toplum temelli kuruluşun yerele özgü nitelikleri, her birinin hizmet ettiği topluluğa ve o topluluğun sahip olduğu ilgi alanlarına göre belirlenir. Fakat bu, toplum temelli kuruluşların sadece o yereli ilgilendiren konulara odaklandığı anlamına gelmez; eşitsizlik ve yoksulluk gibi büyük ölçekli sorunlar da toplum temelli kuruluşların ortak ilgi alanlarındandır. Günden güne karmaşık bir hal alan sosyal ve ekonomik sorunlar, devletlerin bunlara yeterli ve etkin çözümler üretememesi ile gelişen toplumsal hareketler, bugün kendiliğinden gelişen sosyal ilişkiler ve dayanışma biçimlerini yeniden gündeme getirmiştir. Bu etkiyi, toplum temelli kuruluşların ortaklaştığı faaliyet alanlarına bakarak görmek müm-

1.1. Toplum Temelli Kuruluşların Kadınların Katılım ve Temsili Üzerindeki Etkisi

Toplum temelli kuruluşlar, sivil toplumda çalışma alanlarına, örgütlenme biçimlerine ve yöntemlerine⁴ göre farklılık gösteren oluşumlardan, kadınların ve diğer dışlanan grupların doğrudan katılım ve temsil kapasitesinin güçlendirilmesindeki potansiyeli ile ayrılmaktadır.

En geniş anlamıyla; devlet, piyasa ve kişisel alanlar arasında konumlanan ve kolektif sosyal etkileşim alanı olarak tarif edilen “sivil toplum” denildiğinde akla genelde, sivil toplum kuruluşları (STK’lar) gelir.⁵ Son dönemde hem ulusal hem de uluslararası düzeyde farklı ölçeklerde kalkınma politikalarının odağında yer alan STK’ların, sivil toplumun ana öznesi olarak anılması özellikle temsil boyutunda bir yanılsama yaratmaktadır. Bu yanılsamalardan ilki; STK’ların yoksullara ulaşmak ve yerel katılımı teşvik etmek için önemli bir kapasiteye sahip olduğudur. Çünkü, birçok STK yoksullarla çalışmıyor ve tabandakileri çalışmalarına dahil etmiyorken, bunu yapabilen kuruluşlar büyük STK’lardan ziyade, daha demokratik iç yönetim yapılarına sahip, tabandan ve toplum temel-

kündür. Bu alanlar genellikle toplum temelli kuruluşların yapısal özelliklerini de belirlemektedir. Yaygın olarak faaliyet gösterdikleri bazı alanlar şunlardır:³

- Mahalli ihtiyaçlar
- Toplumsal cinsiyet eşitliği
- Yoksulluk
- Yerel dayanışma ağları
- Gıda güvenliği
- Erişilebilir ulaşım
- Yaşlı, hasta ve çocuk bakımı
- Çevre koruma / koruma
- Sürdürülebilir, dirençli topluluklar
- Afet ve kriz çalışmaları

li kuruluşlar olur. İkinci tespit ise hesap verilebilirlik ve şeffaflıkla ilgilidir. Kaynakların STK’lar aracılığıyla topluma aktarımında, “faydalanıcı” olarak nitelendirilen toplumun kendisi yerine fon sağlayıcılara hesap verilmesi, yürütülen çalışmaların etkilerinin izlenmesini zorlaştırıyor. Çoğu zaman, STK’ların performansının izlenmesi, paranın nasıl harcandığını ve uygun faaliyetlerin gerçekleştirilip gerçekleştirilmediğinin raporlanması ile gerçekleşiyor, ancak bu raporlar, STK’ların özellikle “katılım” ve “güçlendirme” gibi alanlardaki etkilerini, gerçekten bir fark yaratıp yaratmadığını nadiren içerir (McIlwaine). Bu iki tespit; tabanın özellikle de kadınların, yoksul ve dışlanan grupların kaynaklara erişebilmesi, “faydalanıcı” olmaktan öteye giderek belirleyici olması ve kaynakların kullanımı üzerinde söz sahibi olabilmesi için sivil toplum alanında yerelde çalışan toplum temelli kuruluşların önemine işaret etmektedir.

Toplum temelli kuruluşlar, toplumdaki en fazla dışlanan grupların kendi seslerini duyurabilme potansiyeli ile hem

STK’lar hem de diğer taraflar için dikkate alınması gereken bir noktadadır. Çünkü bu kuruluşlar doğası gereği alternatif bir yönetim anlayışı sunmaktadır. Barındırdığı özellikler sebebiyle çoğulculuğun ve katılımcı bir siyasetin gelişmesinde oldukça önemlidir.⁶ Özellikle de toplumsal sorunların muhatabı olan grupları içermesi, bu grupların güçlenmeleri ve kamusal alandaki görünürlüklerinin artması “katılım” meselesini görüş bildirmekten çıkartarak dönüştürücü bir toplumsal eyleme çevirmektedir. Bu dönüştürücü rolde kadınların toplumsal hizmetlerin yerele özgü tanımlanması ve yürütülmesinde rol alarak kamusal alandaki varlığını ve liderliğini güçlendirmesi kritik öneme sahiptir, hatta olmazsa olmazdır.

Hızla değişen ve daha karmaşık bir hal alan dünyada, ekonomik ve sosyal eşitsizlikler, iklim değişikliği ile tetiklenen afetler, kaynaklara erişememe, toplumsal çatışmalar ve zorunlu göçler gibi krizlerden en çok etkilenenlerin yoksullar ve kadınlar olduğu bilinmektedir. UNDP’nin raporuna göre afetlerde kadınların ve kız çocuklarının ölme olasılığı erkeklerden 14 kat daha fazla iken BM rakamları, iklim değişikliği nedeniyle yerlerinden edilen insanların %80’inin kadın olduğunu gösterir. COVID-19 pandemisiyle birlikte; karantinalar, okul ve gündüz bakım merkezlerinin kapatılması, yaşlı ve hasta bakımındaki yüklerin artması, daha çok enformel sektörde istihdam edilmeleri nedenleriyle kadınlar bu süreçten yine en çok etkilenen grup haline gelmiştir. BM Genel Sekreteri’nin Nisan 2020’de yayınladığı politika notuna göre, kadınlar COVID-19’un olumsuz ekonomik etkilerini çok daha fazla hissediyor; daha çok kadının sağlığı olumsuz yönde etkileniyor; kadınların üstlendikleri bakım sorumlulukları ve karşılaştıkları toplumsal cinsiyete dayalı şiddet artıyor. Dünya Ekonomi Forumunun küresel risk raporuna göre, gelecek 10 yılda dünyayı benzer krizler bekliyor. İklim değişikliği, çevresel riskler, bulaşıcı hastalıklar, bu krizlerin ilk sıralarında yer alıyor.

Afet ve kriz durumları dışında kadınların gündelik hayatta karşılaştıkları problemler de giderek artmaktadır. Bunda devletlerin kamusal hizmet üretmedeki yetersizlikleri ve bu hizmetlerin sunumunun özel sektöre devredilmesiyle satın alınan bir metaya dönüşmesi ve özellikle yoksullar için erişilemez olmasının etkisi vardır. Birçok bölgede gıda yetersizliği, temiz suya erişim gibi problemlerden en çok kadınlar ve kadınların bakmakla yükümlü oldukları çocuklar etkilenmiş, kent merkezlerinde aydın-

lanmadan, kolluk denetimine kadar bütün hizmetler çoğu zaman kadınlar için erkeklere göre çok daha fazla önemli olmuştur. Bütün bu ihtiyaç ve problemler karşısında, yeterli kamu desteği ve uygulamalar gerçekleşmediğinde, kadınlar kendi ihtiyaçları için ilk elden çözüm yolları aramışlardır. Kırsal yerleşimlerde ve gecekondu alanlarında, düzenli kullanma ve içme suyu sağlanmaması durumunda suyu uzaktan taşıyıp kaynatanlar, çamaşırı yıkamak için su kaynağına götürüp getirenler, çöplerin sokaktan toplanmaması durumunda belli bir yere taşımak durumunda kalanlar ağırlıklı olarak kadınlar ve kız çocukları olmuştur (Alkan). Kent merkezlerinde ise; batı ülkelerinde profesyonel, iyi ücretli, emekli maaşlı, sendikalı işlerde çalışan kadınlarla; düşük ücretli, yarı zamanlı ve (bazı durumlarda) hiçbir yardıma başvurmadan ev eksenli işlerde çalışanlar arasındaki ayrım önemli ölçüde artarken, özellikle Güney Yarımkürede birçok resmi sektör ekonomik yapısal uyum politikaları ve neoliberal yönetimin yükü altında çöktüğü için kayıt dışı sektörlerde işlerde bir artış olması sonucunda “yoksulluk kadınlaşmıştır” (Peake).

Katılım ve temsil mekanizmalarını, kadınların kamusal alanda var olmasından ve bunu destekleyecek toplumsal hizmetlerden ayrı düşünmek mümkün değildir. Kentleşmenin hız kazandığı 1970’lerin sonundan itibaren kentleşme süreçleriyle ilgili çalışmalara toplumsal cinsiyet boyutu katılmış, özellikle kent merkezleri erkeklik/üretim/ücretli çalışma alanları olarak kodlanırken çeperleri kadınlık/toplumsallık üreme/ücretsiz çalışma alanları olarak görülmüştür. 1980’lerde ise kadınların; anne, çalışan ve yerel dinamikleri örgütleyen olarak üçlü rolüne odaklanan çalışmalar devam ettirilmiştir. Kentsel politika alanı, kadınların, barınma sağlama ve evlerini iyileştirme çabaları ile gecekonduardaki günlük yaşamlarını idare edebilme, ekonomik şiddetle başa çıkabilme becerilerine ve topluluklarına hizmet sağlamak için nasıl örgütlendiğini araştırmaya yönelmiştir (Peake). Çünkü yaşadıkları alanlardaki mevcut duruma ve ihtiyaçlara dair en doğru bilgiye sahip olan kadınlar, fiziksel altyapıyı ve sosyal ilişkileri güçlendirerek; aileleri ve toplumlarını ayakta tutmak için dünyanın her noktasında liderlik üstlenmişlerdir. Dolayısıyla bu mevcut sorunların çözüm yöntemleri ve koşulları değiştirmek için başvurulması gereken “uzmanlar” olarak tabandan kadınlara başvurulması önemli hale gelmiştir.

Kadınlar, artan kayıt dışı sektörlerle karşı, Türkiye’de örneğini kadın kooperatiflerinde gördüğümüz gibi kendi

³Toplum temelli kuruluşların çalışma alanları ve bu alanlara etkileri ile ilgili detaylı bilgi için bkz. *Essential and At-Risk: The Power of Community-Based Organizations and the Danger of Displacement* (2020).

⁴Bkz. *Sivil Toplum Kökenler Örgütlenme ve Çalışma Yaklaşımları*, Cengiz Çiftçi (2012)

Sivil toplum örgütlerini 15 farklı kategori altında örnekleri ile birlikte açıklayan çalışma için bkz. Beyond NGOs: Civil Society Organisations with Development Impact, Richard Holloway, John Beauclerk (2007)

⁵NGO olarak tanımlanan devlet dışı örgütlenmeler kurumsal sivil toplum örgütü olarak çevrilmiştir. C. McIlwaine, “Civil Society”, in *KITCHIN, Rob; THRIFT, Nigel* (eds.), *International Encyclopedia of Human Geography, Volume 2*, Elsevier, 136-142.

⁶*The Representative Role of Community Based Organizations*, Theresa Anasti, Colleen M. Grogan, Jennifer E. Mosley (2013)
Toplum temelli kuruluşların katılımcı süreçlere etkileri üzerine Yemen örneği için bkz. *Community-based organizations in Yemen: good practices and lessons learned*<http://www.fao.org/3/y7218t/y7218t07.htm>

uzmanlıkları ile başlattıkları girişimlerle kayıtlı alanlara müdahil olmuşlardır. Dolayısıyla kayıtlı sektörlerin çöküşü bir anlamda da kadınlara fırsatlar sunmuş, ev eksenli işlerden yola çıkarak yemek sektörü, topluluk veya ev bahçelerinde yetiştirilen ürünlerin satışı, çocuk ve yaşlılar için bakım hizmeti gibi alanlarda daha fazla kadın bulunmaya başlamıştır (Peake). Türkiye'deki kadın kooperatifi deneyimi de kadınların "ev eksenli" olarak adlandırılan ve özel alana hapsedilerek ekonomik olarak itibarsızlaştırılan işlerin, hem kadınların istihdamını teşvik etmekte hem de onlara kamusal alana girmeleri için "meşru" bir neden sunduğunu göstermiştir. Özellikle erken çocukluk eğitimi gibi toplumsal hizmetlerin ailelerin ve mahallelilerin katılımı ile toplum temelli yaklaşımlarla gerçekleştirilmesi hem çocukların yetişmesi hem kadınların güçlenmesi ve

böylelikle sosyal ve ekonomik eşitsizliklerin azaltılması ve yoksullukla mücadele için oldukça önemlidir.

Kadınların hayatını doğrudan etkileyen toplumsal hizmetlerin devletlerin sorumluluğundan çıkarılması ve yaşam koşullarını belirleyen planlama kararlarının çoğunluğu erkeklerden oluşan "profesyoneller" tarafından alınmasına karşın tabandan kadınların katılımı ile barınma, çocuk bakımı, engellilik, perakendecilik, güvenlik, spor ve eğlence, teknoloji ve ulaşım gibi kentsel planlama konularına yönelik kadınlar, alternatif yaklaşımlar geliştirilmiştir (Peake). Sonuç olarak, kadınlar, ortaklaşa yürüttükleri çabalar sonucunda güçlenerek; yoksulluk, göç, kentleşme, iklim değişikliği ve diğer doğal ya da insan ürünü felaketlerle ilgili karar alma ve kalkınma süreçlerini etkileme konusunda daha donanımlı hale gelmişlerdir.

1.2 Toplum Temelli Kuruluşlar İçin Güçlendirmeye İhtiyaç Duyulan Alanlar

Toplum temelli kuruluşlar ortaya çıktıkları bağlam, coğrafya, toplumsal koşullar sebebiyle çeşitlilik gösterirken bu koşullara bağlı çeşitli imkân ve engellere sahiptirler.⁷ Sorunların doğrudan muhatabı olmaları sebebiyle çözümlere ulaşma imkanlarını ve bilgiyi barındırıyor olsalar dahi aynı şekilde sorunları var eden koşullar hareket alanlarının da kısıtlanmasına sebep olabilir. Ekonomik ve sosyal problemlerin bütüncül etkileri sebebi ile karar alma süreçlerinin dışında kalanlar, kaynaklara erişemeyenler bu sebeple karşılaştıkları sorunları çözmek için adım attıkları zaman aynı kurumsal dışlanma mekanizmaları ile karşılaşacakları için bu zorluklarla başa çıkmak için güçlendirme stratejilerine ve kapasite geliştirmeye ihtiyaç duyarlar. Benzer şekilde buldukları yerelde birbirlerinin ve tüm muhatapların iletişim bilgilerine sahip olmak önemli bir örgütlenme imkânı sağlarken özellikle COVİD-19 pandemisi sonrasında iletişimde daha çok ihtiyaç duyulan teknolojik imkân ve altyapıya sahip olmamak yine örgütlenme ve etki gücünü arttırmada bir kısıtlılık yaratabilmektedir. Örgütsel niteliklerine bakıldığında toplum temelli kuruluşların, üyelerinin aidiyet ve bağlılığının yüksek olduğu

görülmektedir (Sieber, 2000). Üyelerin doğrudan sorunların muhatabı olmasının sonucu oluşan bu güçlü motivasyonun çalışmaların devamlılığı ve başarıya ulaşmasında önemli imkanlar yarattığını söyleyebiliriz. Bir taraftan da ihtiyaç duydukları bilgi, beceri ve uzmanlığa ulaşmada sıkıntı yaşayabilirler. Bu noktada kuruluşların ilgili olan uzmanlıklarla buluşturulması, birbirinden öğrenme ortamının oluşturulması önemli olacaktır.

Toplum temelli kuruluşlar ürettikleri toplumsal hizmetlerin kamusal niteliğini koruması ve sürdürülebilirliği için çoğu zaman yerel ya da merkezi yönetimlerden ya da devlet dışı fon sağlayıcılardan kaynaklarla çalışmalarını sürdürmektedirler. Bu kaynakların sağlanarak hizmetlerin sunumun sübvansede edilmesi bir gereklilik olmakla birlikte kuruluşlar ile kaynak sağlayanlar arasında hiyerarşik bir ilişki kurulmaması ve toplum temelli kuruluşların kendi özerkliğini koruyarak bağımsız hareket etmesi önemlidir. Aksi durumda taban katılımın kararlarda ve uygulamadaki etkisi azalarak hizmet sağlayanların süreçlere yabancılaşarak pasifleşmesi ve müzakere zemininin ortadan kalkması riski bulunacaktır. Benzer bir çelişki de hizmetlerin

niteliğinin ölçülmesi ile ilgilidir. Kamu kurumları tarafından hizmetlerin takip edilmesi ve niteliğinin değerlendirilmesi bu hizmetlerin toplumla güven içinde buluşması anlamında oldukça önemlidir. Ancak doğası itibarıyla yerele özgü gelişen bu hizmetler için standart kalite ölçümleri geliştirilmesinin kısıtlayıcı olma ve özgün farklılıkları gözden kaçırma riski vardır. Bu nedenle bölgesel veya ulusal düzeydeki yerel girişimleri değerlendirmek için mekanizmaların olması çok önemlidir. Böylelikle bu girişimler güç kazanabilir, ulusal politikanın oluşturulmasını destekleyebilir ve ulusal politikaya dâhil edilebilirler (KEDV, 2017).

Başka bir önemli nokta yerelde bir araya gelen grupların geliştirdiği farkındalık düzeyi, politik perspektif ve tabandan her bir bireyin katılımı ile kurulan ortak gelecek hayalidir. Çünkü dar anlamı ile ele alındığında yerelcilik; kolayca ırkçılık, kültürel dar görüşlülük ve katı gelenekçiliği doğuran çarpıcı bir dar görüşlülüğe neden olabilir (Bokchin). Bu sebeple farklılıkların bir arada bulunabilmesi, çoğulculuk ve karar mekanizmalarının yatayda katılım ve müzakere süreçleri ile işletilebilmesi önemlidir.

Bahsedilen ikilemlerden toplumun güçlenerek çıkması için doğrudan tabandaki kadınları kendi haklarını savunmaları ve bu haklara erişmeleri için güçlendirmek, kadınların kendi öncelikleri için kendi savunuculuklarını yapacağı ortamlar yaratmak kritiktir. Bu da elbette ki kadınların politik perspektiflerini güçlendirmekten, kendi haklarının takipçisi olacakları mekanizmalar yaratmaktan geçer. Bir taraftan da, yerel kadın gruplarının şeffaflık ve katılım mekanizmalarını da güçlendirme ihtiyacı her zaman devam edecektir. Toplumun güçlendirilmesi için gerekli hizmetlerin belirlenmesi ve sunulmasında kadınların merkeze alınması, uzmanlıklarına önem verilmesi, birbirleri ile dayanışarak öğrenmeleri, kolektif liderliklerinin güçlendirilerek girişimlerde bulunmaları ve ağlar oluşturmalarının desteklenmesi tabandan başlayan bir demokrasi kültürünün yerleşmesi için kritiktir. Yukarıda bahsedilen durumların her birinin en önemli ortak noktası bu kültürün eksikliğinden kaynaklanmaktadır bu sebeple de yereldeki kuruluşların güçlendirilmesi aynı zamanda katılımcı bir yönetim yaklaşımının yaygınlaştırılması vizyonunun bir parçasıdır. Gerekli kapasitenin güçlendirilebilmesi için kadınların dönüştürücü etkisi göz önünde bulundurulduğunda, aşağıdaki aşamaların⁸ gerçekleşmesi için adımlar atılması önemlidir:

Yerelden kadınlar, kamu kurumları ve yerel yönetimlerle müzakere etme ve ortaklık kurma konusunda güçlendirilmeli.

Tabandan gelen kadın kuruluşlarının taleplerine uygun hizmetler için yatırım yapılmalı. Uyumlu, kapsayıcı, dayanıklı topluluklar için özellikle yerelden kadınların yönlendirmesine açık politikalar üretilmeli, yatırımlar bu doğrultuda olmalı.

Uzun vadeli değişim için tabandan kadınların liderliği önemsenmeli ve bu kadınlardan oluşan kuruluşların ekonomik ve sosyal kapasiteleri güçlendirilmeli.

Yerelden kadınlar, kamu kurumları ve yerel yönetimlerle müzakere etme ve ortaklık kurma konusunda güçlendirilmeli. Risklere yönelik kamu politikaları ile yerel önceliklerin uyuşmamasından kaynaklı sorunların aşılmasının en önemli yolu iyi yürütülebilen müzakere süreçleridir.

Yerelden kadınların eriştikleri ve depoladıkları bilgiyi yönetmesinin önü açılmalı. Çünkü yerelden kadınlar, topluluklarına ilişkin bilgiyi toplamak ve yaymakta önemli bir rol oynarlar.

Risk azaltma, direnç oluşturma dahil tüm kalkınma ve afet azaltma programlarının izleme ve değerlendirilmesinde kadınlara etkin roller verilmeli. Bu verilen roller, hem kadınların sürece müdahale edebilmesini kolaylaştırır hem de edindikleri roller vasıtasıyla, kendi yerelliklerinde yeni bilgilere erişmeleri kolaylaştırır.

Etki yaratan deneyimler farklı yerel gruplarla paylaşılmalı. Bu yolla yerelden kadınlar kendi risk ve ihtiyaçlarına yönelik faaliyetler gerçekleştirmek konusunda farklı deneyimlerden yararlanarak girişimlerde bulunabilirler.

Kadınlar için müzakere edebilecekleri, düzenli olarak toplanabilecekleri, dayanışmalarını güçlendirebilecekleri ve topluluklarının dönüştürmeye başlayabilecekleri alanlar sağlanmalı. Bu alanlar güvenli dayanıklı bir topluluğun, kentin aynı zamanda uygulanabilir küçük modelleri olacaktır.

⁷Toplum temelli kuruluşların potansiyel ve kısıtlılıklarını ele alan bazı kaynaklar için bkz. *Toward Positive Youth Development: Transforming Schools and Community Programs*, 10. Bölüm, Marybeth Shinn, Hirokazu Yoshikawa (2008)

<http://eder671nonprofit.pbworks.com/w/page/18541470/CBOs%20-%20Essential%20Conditions>
<http://eder671nonprofit.pbworks.com/w/page/18541469/CBOs%20-%20Challenges>

⁸*Leading Resilient Development, Grassroots Women's Priorities, Practices and Innovations*

02.BÖLÜM

Dünyanın Farklı Noktalarından Kadınların Toplum Temelli Kuruluşlarda Liderlik Deneyimleri

Bu bölümde yukarıda teorik olarak bahsedilen toplum temelli kuruluşların örgütsel nitelikleri, kadınların liderliği, imkân ve kısıtlılıkları, proje süresince gerçekleştirilen deneyim paylaşımlarından yola çıkarak değerlendirilmektedir. Proje süresince COVID-19 pandemisi sebebi ile çevrimiçi platformlarda yapılandırılmış 5 panel ile gerçekleşen deneyim aktarımları, bu panellerde paylaşım yapan kuruluşlara ve panelleri izleyen 1000'den fazla izleyici için ilham verici olmuştur.⁹

Bu kuruluşlara ulaşmak için önce literatür taraması yapılarak bir çerçeve çizilmiş, bir masabaşı çalışması yoluyla belirlenen niteliklere uygun olduğu düşünülen kuruluşlar listelenmiştir. Ardından 70 kuruluş ile iletişime geçilmiştir.¹⁰ Bu kuruluşlarla yapılan görüşmeler sonucunda kadınlar açısından Türkiye'de ve dünyada kritik görülen temalar belirlenerek bu temalarda çalışma yürüten yerel kadın kuruluşlarının katılım sağladığı paneller organize edilmiştir.

Bu panellerin ilki COVID-19 pandemisinin tüm dünyada etkilerini hissetmeye başladığımız ilk anda Temmuz 2020'de Uluslararası Kooperatifler günü vesilesiyle "Kriz ve Kalkınma Süreçlerinde Kadınlar ve Kooperatifler" başlığında gerçekleşmiştir. Bu panel ile yaşanan pandemi sürecinde kooperatiflerin oynadıkları rol, kadınların bu süreçte üstlendikleri liderlik, baş etme ve dönüştürme stratejileri, kadın kooperatiflerinin içinde bulunduğu Huairou Komisyonu, SEWA Kooperatif Federasyonu, ICA-Uluslararası Kooperatifler Birliği, CECOP-Avrupa Endüstriyel ve Hizmet Kooperatifleri Federasyonu, Simurg Kadın Kooperatifleri Birliği gibi ağlarla birlikte tartışılmıştır.

Diğer paneller tüm dünyada yerel kadın kuruluşlarının çalıştığı alanlar ve Türkiye'deki kuruluşların odaklandıkları konular gözetilerek belirlenmiş ve Ekim 2020-Ocak 2021 tarihleri arasında yapılmıştır. İkinci panel, "Mülteci ve Yerelden Kadınların Dayanışma Pratikleri" başlığında gerçekleşmiştir. Bu panelde de Güney Afrika, İsveç, Lübnan ve Türkiye'den farklı kıtalarda bir araya gelen mülteci ve yerelden kadın gruplarının deneyimleri paylaşılmıştır. Üçüncü panel, "Bakım Eməğinin Örgütlenmesi ve İş Modeli Örnekleri" başlığında Kasım, 2020'de gerçekleşmiş, bakım eməğinin ev içi çözümler haricinde toplumsal bir mesele olarak ele alınması ve kadınlar açısından bir iş modeli olarak uygulanırken niteliğinin de artırılması için yerel kadın kuruluşlarının dahil olduğu çözümler geliştirilmesi adına uygulama örnekleri değerlendirilmiştir.

Özellikle bu alanda yasal altyapıya sahip olan İtalya örneği gibi farklı ülke deneyimlerinin de bu alanda geliştirdikleri kamu işbirlikleri üzerinde durulmuştur. Dördüncü toplantı, tarıma ve gıda üretimine odaklanmış "Kadınlar Dünyayı Besliyor! Kadınlar Liderliğinde Kırsal Kalkınma Girişimleri" başlığıyla İspanya, Latin Amerika ve Hindistan örneklerinin endüstriyel üretime karşı yerelde küçük üretime sağladıkları destek ve kamu politikalarını etkileme stratejileri sunulmuştur. Son olarak da "Pandemiye Karşı Dirençli Mahalle ve Topluluklar Oluşturmakta Kadınların Liderliği" başlığında özellikle COVID-19 pandemisi sürecinde yerelde, kadınların formal ve enformel ağları ile geliştirdikleri başa çıkabilme stratejileri Bangladeş, Malezya, ABD deneyimleri ile birlikte tartışılmıştır.¹¹ 16 ülkeden 32 yerel kadın kuruluşunun katılım sağladığı bu paneller, deneyimleri paylaşmanın yanı sıra özellikle yerel kuruluşlar ile bu kuruluşları güçlendirme alanında çalışan ağlar arasında yeni işbirliklerinin zeminini oluşturmuştur.

Tüm panellerde, yerel kadın kuruluşlarının çalıştıkları alanda ne kadar kritik rol oynadıkları ortaya çıkmış bu rollerinin daha fazla görünür olması, karar alıcılar tarafından tanınması ve ilgili politikalar belirlenirken bu deneyimlerin temel alınmasına duyulan ihtiyacın altı çizilmiştir. Özellikle yerel kalkınmada ciddi bir potansiyeli barındıran bu kuruluşların hem ekonomik kaynaklara hem de yerelde karar alma süreçlerine yeterli erişiminin olmaması en önemli problem olarak ortaya koyulmuştur. Bununla baş edebilmek adına kadınların kaynaklara erişim ve savunuculuk alanında kapasitelerini geliştirmelerine ve ortak hareket edebilecekleri ağlar oluşturmalarına duyulan ihtiyaç defalarca kadınlar tarafından vurgulanmıştır. Bu ihtiyaç doğrultusunda projenin son etkinliği olarak Haziran 2021'de Huairou Komisyonu ile düzenlenen 4 günlük uluslararası çalıştay ile 16 ülkeden 35 yerel kadın kuruluşu ile ortak politika önerileri belirlenmiştir.

Raporun bu bölümünün alt başlıklarında, bahsedilen panellerin deşifrelerinden yararlanarak, dünyanın farklı noktalarından kuruluşların paylaştıkları deneyimler 4 ana başlık altında aktarılacaktır. Bu başlıklar sırasıyla; kadınların kendileri ve toplulukları için hangi öncelikli ihtiyaçlardan yola çıkarak ve nasıl örgütlenmelerini; bu örgütlenmeler içindeki dayanışma ve güçlenme deneyimlerini; süreç içerisinde geliştirdikleri işbirlikleri ve yaratıkları değişimleri kapsamaktadır.

⁹Paneller halen KEDV youtube sayfasından izlenebilmektedir.

¹⁰Kuruluş listeleri için Bkz. EK-1

¹¹Panel başlıkları ve panelist katılımcı kuruluş listesi için Bkz. EK-2

2.1 Bir İhtiyaç Olarak Örgütlenme

Toplum temelli kuruluşlar, buldukları yerelin koşul ve özelliklerine göre bir araya gelen grupların kendi belirledikleri ihtiyaçlar doğrultusunda formal ya da enformel olarak şekillenir. Bu ihtiyaçlar kimi zaman afet sonrası gereksinimler olabileceği gibi temel kamusal hizmetlerin eksikliği, ekonomik ve sosyal yoksunluklar ya da yaşam alanlarına yönelik piyasanın veya devletin müdahalelerine karşı savunuculuk geliştirmek olabilmektedir. Bu bölümde kuruluşların ortak ihtiyaçları çevresinde örgütlenme hikayeleri aktarılmaktadır.

İlk olarak KEDV'nin yola çıkış hikayesine bakıldığında da erken çocukluk eğitim hizmetlerinin dar gelirli mahallerde sağlanmasına yönelik bir ihtiyacın tespit edildiği görülür;

“Dar gelirli kadınların yerel kalkınma sürecine katılımını artırmayı hedefleyen bir grup olarak; çocuk, bakım ve eğitim hizmetlerinin kadınların ekonomik olarak güçlenmesindeki hayati rolüne inanarak bu alanda çalışmaya başladık. Aile, çocuk eğiticiler ve karar vericileri bir araya getiren bir yeni bir yaklaşım gerekiyordu. Peki bu hizmetlerin liderliğini kim yapacak, bu hizmetleri kim sunacak? Yani hâlihazırda özel sektör, yatırımcılar veya kamunun sunduğu hizmetler vardı, biz de bir başka yol aradık. Bu hizmete ihtiyaç duyan insanlar özellikle kadınlar bir araya gelerek kolektif olarak bu hizmetleri sunabilirler mi diye düşündük. Bizim model bunun üzerinden gelişti. Ve işte kadın kooperatifleri tarafından bu hizmetlerin sunulduğu modele 1986'da önce Kadın ve Çocuk Merkezleri adıyla başladık, sonra “mahalle yuvaları” adı altında evrilerek bugün uyguladığımız model gelişti.”

Şengül Akçar, Kadın Emeğini Değerlendirme Vakfı

Toplum temelli bir yaklaşımla, yani hizmetlerin, o hizmetlere ihtiyaç duyanlar tarafından sağlandığı kooperatifler sadece Türkiye'ye özgü bir örgütlenme biçimi değildir. Örneğin Hindistan'da da bakım alanında benzer çalışmalar yapılmaktadır;

“1.8 Milyar kadın var ülkemizde ve bizler en temel hizmetlerin sunumunda yer alıyoruz. Çocukların bakımının bir şekilde yapılması gerekiyor böyle bir ihtiyaç baş gösterdiğinde de biz bir kooperatif kurmaya karar verdik ve üyelerimizi bu Kooperatifi kurmaları yönünde destekledik yıllar önce. O noktada aslında bakarsanız türünün ilk örneği idi, tepedeki yetkililer bile ne yapmaya çalıştığımızı niye bir Çocuk Bakım Merkezi kurduğumuzu çok anlamadılar. Oldukça zorlu bir süreçti, ancak yine de kooperatifimizi kurduk. Çocuk Bakım Merkezi aslında her annenin ihtiyacı. Dolayısıyla tüm kayıt

dışı çalışan anneler, 5 farklı ülkedeki kayıt dışı çalışanların çocukları ve kadınlar dikkate alındı. Gana, Tayland, Hindistan, Güney Afrika ve Brezilya ve bütün ülkelerde kadınlar dediler ki ‘çocuk bakımı merkezlerine ihtiyaç duyuyoruz, tam gün çocuk bakım hizmeti sunan yerlere ihtiyacımız var ve bu çocuk bakım merkezlerinin açılış saatlerinin esnek olması, uzun süre açık olmaları gerekiyor’. Bugün 34 yıldır bu alanda hizmet veren bir kooperatif haline geldik.”

Susan Thomas/ Sangini Kooperatifi- Hindistan

Bakım hizmetlerine duyulan ihtiyacın ve bu alanda çalışan kooperatif yapılanmalarının, sosyal devlet kültürünün dünyanın farklı ülkelerine göre daha gelişmiş olduğu Avrupa ülkelerinde de karşımıza çıktığını görüyoruz;

“Hindistan'daki meslektaşlarımızın söylediklerine benzer olarak İtalya'da da ekonomik gücü fazla olsa da kadınların durumu uluslararası düzeyde bakıldığında çok da iyi değil. Örnek verecek olursak; İtalya'da kadınların neredeyse yarısı çalışmıyor. İtalya, Avrupa Birliği üye devletleri arasında kadınların istihdama katılım oranları açısından sondan ikinci sırada geliyor. Yakın zamanda gerçekleştirilen bir rapora göre, İtalya'da kadınların istihdam edilebilirliğinin önündeki en önemli engel anne olmaları. Hâlihazırda hamile kalır kalmaz kadınlar işten ayrılacaklarını baştan kabul etmek durumunda bırakılıyorlar. İtalya'da ailelerin %90,4'ünde en az 1 kişinin yardımı ihtiyacı var ve bu yardım ve bakım görevi de 44 yaşın altındaki bir kadın tarafından gerçekleştiriliyor. Yine İtalya, Avrupa'da yaşlı ya da engelli aile üyelerinin bakımını kadınların en fazla üstlendiği ülke olarak karşımıza çıkıyor.”

Vittoria Burton/ Copernicus Konsorsiyumu- İtalya

Bu duruma karşılık yine Vittoria Burton'un aktarımına göre; İtalya deneyiminde sosyal kooperatif modeli geliştiriliyor ve son 10 yılda kadınların sosyal kooperatiflere katılımı ciddi oranda artıyor. Kooperatifler bugün İtalya'daki bakım hizmeti ihtiyacının %24'ünü karşılıyor. İtalya'da sosyal kooperatif modeli kamu yönetimi yapısına kurumsal olarak da dahil ediliyor ve yaygın bir model haline geliyor. Avrupa örneklerinden devam edildiğinde; İngiltere'de de bakım emeği alanında çalışan bir kooperatifin, kadınların ücretsiz bakım emeğini üstlenmesine yol açan eşitsizliğin yanında bakım hizmeti alan ve veren arasındaki eşitsizliğe de odaklanarak yola çıktı görülmektedir;

“Aslında İngiltere'deki bakım emeği konusundaki eşitsizlikler nedeniyle kurulmuş bir kuruluşuz biz. Dünya çapında da aslında genel durum bu şekilde. Bizim amacımız bu eşitsizliği gidermek ve

bakım desteği alan kişiler arasında ve bakım veren kişiler arasında eşitliğe giden yola katkıda bulunmak.”

Emma Back/ Equal Care Kooperatifi- İngiltere

Bakım alanında çalışan ABD'den bir diğer girişim ise siyahi bekar annelerin içinde bulunduğu eşitsizlikten yola çıkmıştır;

“Amerika'daki siyahi çocukların yüzde 50'sinin sadece anneleri tarafından yetiştirildiğini görmüş durumdayız. Ve de bu annelerin gerçekten ekstra desteğe ihtiyacı var. Çünkü evden çalışıyorlar ve bunlar hükümet tarafından bir destek almıyorlar ve yoksulluk sınırının çok az üstünde bulunmaktalar. O yüzden de biz bekar annelerimizin yaşam deneyimlerine çok önem verdik. Biz onlara dedik ki topluluğunuzda ne olduğunuzu en iyi siz biliyorsunuz. Onlara destek verdik ve de yaptığımız iş çerçevesinde burada siyahi anne ve kızlarının bir araya gelip öğrenmelerini sağladık. Restoratif¹² çember ismini verdiğimiz bir çember kurduk ve orada ne hissettiklerini paylaşmalarını sağladık.”

Ateira Griffin/ BOND- Amerika

Kültürel ön yargılar, ayrımcı tutumların dışında fiziksel ve zihinsel engellerin hem çocukları hem de annelerinin hayatlarında yarattığı ihtiyaç ve sorunlardan hareket eden, Türkiye'nin sosyal kooperatif örneği Tomurcuk Kooperatifini kuran kadınlar da bir araya gelme süreçlerini şu şekilde ifade ediyorlar;

“Biz, zihinsel engelli çocukları olan anneler olarak bir araya geldik, çocuklarımızın eğitimlerine devam etmelerine, sosyal yaşamdan kopmamalarına, onların üretken olarak toplumda yer almalarını sağlamaya yönelik girişimlerde bulunmak istedik. Örgütlenme modeli olarak vakıf ve derneklere baktık ama bizim hayallerimize erişmiyordu vakıf ve dernekler. O arada KEDV tarafından Türkiye Kadın Kooperatifleri buluşmasına davet edildim. Aradığımız örgütlenme buydu, çünkü sorunun sahibi olarak bizler, çözümün de ana unsuru olmak istemiştik ve en iyi örgütlenme modeli de kooperatifçilikti. 21 Anne idik, 21 tane de engelli çocuğumuz var, oradan başlayalım dedik.”

Gülser Özkan/ Tomurcuk Kooperatifi- Türkiye/ İstanbul

Türkiye'nin farklı şehirlerinden kadın kooperatifleri de, kadınların ve çocukların ihtiyaçlarından yola çıkan örgütlenme süreçlerinin, koşulların farklılığına göre nasıl şekillendiğine ilişkin deneyimlerini şöyle aktarmaktadırlar;

“Bizim mahallemiz İstanbul kırsal kesimde, Kağıthane, Nispetiye'de. Ve göçle oluşan bir mahalle. Göçle oluştuğu için burada yoksul, dar gelirli insanların yaşadığı bir yer. Biz kadınlar gittiğimiz her yere o zorluklarla beraber gidiyoruz. Burada da kırsaldan geldiğimiz için şehrin verdiği zorluklar, ekonomik sıkıntılar var. Hepimizin çocukları çok fazla ama çalışma olanaklarımız yok. Kendimizi geliştirme olanağımız yoktu. Bundan yola çıkarak bir araya gelebildik, mahallemizin içerisinde.”

Gültan Bingöl/ İlk Adım Kadın Kooperatifi- Türkiye

“Mardin'de yaşayan kadınların daha çok sorunları üzerine; işte okuma yazmayı bilmemeleri, işte aile baskıları, çocuk sayısının fazla olması, kadınlardaki özgüven eksikliği ve benzeri konular üzerine biz bir araya geldik. Bu sorunları nasıl çözebiliriz, nasıl bir yaşam sürmek istiyoruz hem kendimiz ve hem çocuklarımız için bunların üzerine tartışarak, biz kadın çocuk merkezini kurmaya karar verdik.”

Berna Yağcı/ İpekyol Kadın Kooperatifi- Türkiye/ Mardin

“Denize çok yakın bir bölge olduğumuz için rant bölgesi oldu bölgemiz. Şehir merkezine de çok yakın olduğumuz için burada binalar çoğaldı, villalar, konaklar çoğaldı. Ben köylü kızyıym babam çiftçidir benim. Burada hala tarlalarımız var, traktörlerimiz var, tohumlarımız var. Biz bunu tembelliğe, daha doğrusu hazıra almaya karşı köyün okumuş kızları bir araya gelerek bir toplantı yaptık. Dedik ki; bu böyle gitmeyecek hazıra dağlar dayanmaz, binalar da yenmez. Bizim tarımımıza devam etmemiz lazım. 100 Kadınla birlikte, kadınlar ne üretirse; teyzeler yelek örüyor, patik örüyor, anneler yöresel yemek, börek, baklava, keşkek yapıyor, tarımdan sebze geliyor, kim ne üretiyorsa ürettiklerini satabilmeleri için önce yöresel pazar adında bir pazar kurduk.”

Eda Filiz Yaşoğlu/ Yelki Kadın Kooperatifi- Türkiye/ İzmir

Dünyanın farklı bölgelerinden kadınların başlattığı toplum temelli bu girişimlerin hayata geçmesinde bir araç olarak “kooperatif” modeli öne çıkmaktadır.

Bu deneyimler, farklı kentlerde değişik koşullarla kaksıya kalan kadınların, her durumda yaşamlarını kendileri ve çocukları için daha iyi hale getirmek ve dönüştürmek üzere bir araya geldiğini göstermektedir. Mardin'de okuma yazma, temel bir problemken, İstanbul'da göçle gelmenin doğurduğu sorunlar, İzmir'de üretimle var olan yaşam şeklinin tüketime evrilmesine karşı direnç geliştirme, hepsinin özünde sosyal ve ekonomik eşitsizliklerle başa çıkma mücadelesi, kadınların yerelde örgütlenmesine ön ayak olmuştur. Dünyanın farklı bölgelerinden kadınların başlattığı toplum temelli bu girişimlerin hayata geçmesinde bir araç olarak “kooperatif” modeli öne çıkmaktadır.

¹²Restoratif kelimesi, güçlendirme, onarma ve sağlıklı hale getirme anlamında kullanılmıştır.

2.2. Yaklaşım, Dayanışma ve Güçlenme

Bu başlık altında toplum temelli yerel kuruluşların, kapsayan, güçlendiren, katılım zeminini tabanda genişleten bir politik vizyon içermesinin öneminden yola çıkarak kadınların ihtiyaçlar doğrultusunda oluşturdukları örgütlenmelerin çalışma prensipleri, yaklaşımları, dayanışma, ve güçlenme deneyimleri aktarılmaktadır.

Kooperatif modelinin toplum temelli kuruluşlar için tercih edilmesinin nedenlerinden biri yatay ve hiyerarşik olmayan bir örgütlenme yapısı sağlamasıdır;

“Biz bir kooperatifiz. Yani, nasıl söylesem, tüm kadınlar kooperatif yönetimine katılabiliyorlar. İnsanlara biz bunu gösterebildik. Yani karar verme mekanizmasına katılabiliyorlar kadınlar bizde. Bu sadece kadınların bu kooperatife gelmesi ve istihdam bulması değil, hayır sadece iş yaratmıyoruz, aynı zamanda demokrasi ortamı oluşturuyoruz. Öyle bir yapı kurmanız gerekiyor ki demokratik olmalı. Her bir kadın kendi fikrini söyleyebilmeli. Diğer kadının söyleyeceğini tekrarlayacak olsa bile yine de söylemeli o kadın fikrini. Toplum içerisinde, insanların arasında kendini hissettiğini duymaya alışmalı kadın.”

Christina Merker-Siesjö/ Yalla Trappan Kooperatifi- İsveç

“Bir kooperatif platformu olarak çalışıyoruz. Burada aslında birbirimizden destek alıyoruz. Bir şirket tarafından sahiplenilmiyor bu platform, doğrudan bakım verenler tarafından paylaşıyor sorumluluğu, yani bu platformun sahibi, üyeler. Ademi-merkez yetçi bir model izliyoruz burada. Ekiplerle birlikte döngüsel bir çalışma yöntemi izliyoruz.”

Emma Back/ Equal Care Kooperatifi- İngiltere

Bu kuruluşların yapılarının, tabandan katılıma her adımda olanak vermesinin yanında, bir arada olma duygusunun ve dayanışma kültürünün bir yaklaşım olarak kuruluşlar tarafından benimsenmesinin, tabandaki etkiyi kuvvetlendirdiği görülmektedir;

“Bizim kooperatifimiz ağlayan kadınların bir araya gelerek birbirlerini teselli edebildikleri, eğitim almak isteyen kadınların gelip eğitim alabildikleri bir yere dönüştü. Kadınların kendi seslerini yükselebilecekleri, cesaretle kendi ayakları üzerinde durabilecekleri ve bunun desteklendiği bir kooperatife dönüştük. Ve gerçekten bizi bir araya getiren aslında bu dayanışma ve empatiydi, bu anlayış ve birbirimize duyduğumuz güvendi. Kadınlar arasında daha da dayanışma kurmaya çalışıyoruz. ‘Building bridges’ yani köprü kurmak adı altında bir programımız var. Bu program kapsamında yerel kadınlar ile göçmen ve mülteci kadınlar bir araya gelerek yeni beceriler ediniyorlar.”

Mary Tal/ Whole World Women Derneği- Güney Afrika

Dayanışma ve güven ilişkisi ile kültürler arasındaki farklılıkların bu kuruluşlarda bir araya gelen kadınlar arasında çeşitliliğe dönüştüğü ve birbirini beslediği, kadınların deneyimlerinde görülebilmektedir. Toplumdaki ortak meselelerle ilgili sorumluluk almanın farklılıklar yerine kesilen noktalara odaklanmayı sağladığı şu şekilde belirtiliyor;

“Ve farklılıklarımız üzerinde anlaşabiliyoruz. Çünkü ortak yönlerimiz var. Bizi ortak bağlayan şeylere odaklanıyoruz ayıran şeylere değil. O kadar ortak yönümüz var ki bakıldığında umut bunlardan bir tanesi. Hepimizin umudu var. Eğitim umudumuz var. Yaşam umudumuz var. İyi bir yaşam umut ediyoruz. Kendimiz için ve çocuklarımız için. Bu da birbirimize bizi bağlayan ortak yönlerimizden bir tanesi oluyor.”

Christina Merker-Siesjö/ Yalla Trappan Kooperatifi- İsveç

“Burada ortak çalışma var imece usulü var birbirine dayanışma var birbirimizi güçlendiriyoruz. Kuruluşumuz da buradan çıktı. Onun için farklı ülkelerden kadınlarla çalışırken çok da zorlanmıyoruz. Çünkü hepsi bizden, hepsi Suriye’den de gelse dünyanın neresinden gelirse gelsin, savaş yaşayan kadınların yoksulluk yaşayanlarla sorunları ortak, çocukları olduğu zaman çocuk konusunda da ortaklaşıyoruz.”

Gülten Bingöl/ İlk Adım Kadın Kooperatifi- Türkiye/ İstanbul

Farklılıkları benimseyerek ortak meseleler etrafında bir araya gelen kadınların, bu meseleler için birlikte çözüm ürettikleri ve karşılaştıkları engelleri ortaklaşa aştıkları görülebilmektedir. Türkiye’de Suriyeli Kadınlar Platformunu kuran Maalem Abdulrazzak: “Şu anda en büyük engellerden bir tanesi tabii ki dil problemidir, dil bariyeridir” diyor. Bununla beraber bu bariyerin nasıl aşabildiği farklı farklı deneyimlerde şöyle aktarılıyor;

“Kooperatifle tanıştıktan sonra biraz korku vardı işin açıkçası çünkü çok fark vardı aramızda. Yani ben işte Arapça konuşuyorum. Onlar da Türkçe konuşuyor ama yavaş yavaş gerçekten birbirimizi daha iyi anladığımızı görüyoruz. Ben hala çok iyi Türkçe bilmiyorum ama bilemiyorum gerçekten sanki böyle kalpten kalbe giden bir yol var. Birbirimizi bu şekilde anlıyoruz. Dile gerek yokmuş onu gördüm.”

Ayşe Aldahir/ İlk Adım Kadın Kooperatifi- Türkiye

“Kadınlar İngilizce konuşamayabilir, başka biri benim konuştuğum gibi Fransızca konuşamayabilir. Dolayısıyla burada biz en te-

melde bir araya gelmek durumundayız. Aynı dili konuşuyor olmamız lazım. Bunu da anlayışla yapabiliriz.”

Mary Tal/ Whole World Women Derneği- Güney Afrika

Kuruluşların, sadece kendi içinde değil toplumdaki ön yargıları kırmak ve bir arada yaşama kültürünü yaygınlaştırmak için yaptıklarına ilişkin deneyimlerini Tomurcuk Kooperatifinden Gülser Özkan şöyle aktarıyor;

“Bir ‘Down Kafe’ kurduk, bu Türkiye’de kurulan, ilk diyeceğim çünkü şöyle kamu desteksiz, sivil girişimiyle kurulan ilk Down Kafe burası. Burada şirketlere yemek hizmeti veriliyor, anneler, yemekleri; çocuklar, servisi yapıyor. Toplum içinde engellilerle engelsizleri bir yerde buluşturuyor, tanıştırıyor. Buradan çok büyük faydalar sağlıyor, bir giden bir daha geliyor yani bunu söyleyeyim; çünkü önceden engellilere hani böyle çekinceli bakan kişilerin ikinci defa iştahla, sevinçle geldiklerine şahit oluyoruz.”

Gülser Özkan/ Tomurcuk Kooperatifi- Türkiye İstanbul

Örgütlenme modeli olarak kooperatifin seçilmesinde, sosyal ve ekonomik girişimlere uygun bir yasal altyapısı olmasının etkisi olduğu görülmektedir Kooperatiflerde bir araya gelen kadınlar, Down Kafe örneğinde olduğu gibi hem bir ihtiyaca yanıt veren hem de kadınların ortaklaşa gelir edebileceği ekonomik girişimler geliştirmişlerdir;

“Toplumda neye ihtiyaç var ne tür işlere ihtiyaç var, ne tür işgücü eksikliği var, buna da bakmanız lazım. Bu bağlamda hem kadınların mesleki bilgilerine baktık, yapabilecekleri farklı faaliyetlere baktık ama aynı zamanda piyasayı araştırdık, toplumda ne varmış, neye ihtiyaç varmış, ne tür ürünlere, işlere ihtiyaç varmış bunlara da baktık.”

Christina Merker-Siesjö/ Yalla Trappan Kooperatifi- İsveç

Örneğin İpekyolu Kadın Kooperatifi, çocukların eğitimi için bir araya gelen kadınların zamanla kendileri ile beraber diğer dar gelirli ailelerin çocuklarına ücretsiz yuva olanağı sağlarken gözlemledikleri ihtiyaçlara göre yeni girişimlerde bulunarak finansman yaratmıştır;

“Merkezlerde 3-6 yaş grubu çocuklara, okul öncesi eğitim programları uygulanıyor. Bu merkezler, mahallede yaşayan kadınlar tarafından yönetilip işletilen merkezler. Çocuklardan hiçbir şekilde ücret alınmıyor. Bunun dışında yerel ürün neler olabilir diye düşünüp bunun üretimine geçtik 36 kadınıyla başladık o zaman. O yıllarda bizim günlük 70 adet üretim kapasitemiz varken şimdi 2 bine çıkardık üretim kapasitemizi ve zaman içerisinde tabii daha çok kurumsallaşmaya doğru yol aldık. Mardin’e turist çok gelir ve konaklama sektörü bu ihtiyacı karşılamamaya başladı. Bunun içinde Mardin’de turizm sektöründe kadınlar için yeni bir iş modeli yaratılmasına karar verdik

ve bunun üzerine bir misafir evi açtık. Misafir evinde 20 kadın oradaki bütün işleri yürüttü dönüşümlü olarak.”

Berna Yağcı/ İpekyolu Kadın Kooperatifi- Türkiye/ Mardin

Bu ekonomik girişimlerin, topluma ihtiyaç durulan ürün ve hizmetleri sağlaması ve yerel üretimin rekabetçi ilişkilere dayanmayan sürdürülebilir nitelikte olması da merkezinde toplumun olduğu yaklaşımlar için önemli bir unsurdur.;

“İklimelere dayalı bir tarım modeli benimsedik. Bu model sayesinde bir araya gelerek yenilikçi çalışmalar ortaya koyduk. Kadınlar nasıl çiftçi olabilir ya da kendilerini çiftçi olarak nasıl kabul ettirebilirler bu konu üzerinde kafa yorduk. Ancak bu şekilde kadınları ailelerine temiz gıda da sağlayabileceklerdi. Bu bağlamda karar verme, özellikle tarımla ilgili konularda karar verme süreçlerinde katılabilir oldular. Yavaş yavaş aynı kadınlar ilerlediler ve pazara erişmeye başladılar.”

Prema Gopalan/ Swaya Shiksham Prayog- Hindistan

“Sürdürülebilir tarım bizim için önemli. Bir de bilgi birikiminin bizim için yeni kuşağa aktarılması çok önemli. Tüm bunları yapabilmek benim için bir onur. Elimizden geldiğince bize bırakılan şeyi gelecek kuşaklara da aktarmaya çalışıyoruz ki yeni kuşakta bunları bu yöntemleri bilsin. En erken yaşta itibaren anaokulu çocukları ile başlayarak bunu yapmaya çalışıyoruz.”

Roxana Coman/ Çiftçi Aileler Birliği- Arjantin

“Yaptığımız işi önemsiyoruz çünkü biz sadece bir ticari işletme kurup satış yapmaktan öte burada doğal üretimi beraber yaptığımız için, kadın öncülüğünde yaptığımız için çok önemsiyoruz. Keza başka kadınlara da model olduğumuzu düşünüyoruz.”

Canset Tekin/ Biga Kadın Kooperatifi- Türkiye/ Çanakkale

Aktarımlarda da vurgulandığı üzere kadınlar için bir arada olmanın anlamı hem sosyal hem de ekonomik açıdan güçlenmek için dayanışmadan geçmektedir;

“Bizim amacımız şuydu: durumu iyi olmayan kadını güçlendirmek, ekonomik olarak güçlendirmek, demokratik bir ortamda yaşamı öğretmek. Bu eğitimleri kadınlar burada aldı. Şunu rahatlıkla diyebilirim, burası kadınların yeridir, çoğu da bilir bunu. İstedikleri zaman kapıyı açıp gelip; sorunları ne, derdleri ne, ne istiyorlarsa, ne çalışmak istiyorlarsa buna dahil olabiliyorlar. Bu bizim için çok kıymetli. Çünkü biz kadınlar her yere gremiyoruz. Biz kadınlar herkesten her şeyi isteyemiyoruz. Kendimizi güçlendirmek adına da olsa o konuda çekingeniz, özgüvenimiz eksik. Burada o özgüveni kazanıp, dışarıda kendi ayakları üzerinde durmaları, hem çalışan hem kendilerini ifade etmeleri hem de güzel bir yaşama aday olmalarını istiyoruz, yani o yönde çalışmalarımız.”

Gülten Bingöl/ İlk Adım Kadın Kooperatifi- Türkiye/ İstanbul

2.3 İşbirlikleri Geliştirme

Toplum temelli kuruluşların, özellikle de toplumsal bir hizmet üretenlerin, yerel yönetimler, kamu kurumları ve diğer paydaşlarla işbirliği geliştirecekleri ve destek alabilecekleri mekanizmaların olması hem bu hizmetlerin yaygınlaşabilmesi hem de niteliği için önem kazanmaktadır. Bu kuruluşların ihtiyaçlar doğrultusunda ortaya çıktığı düşünüldüğünde özellikle kadınların kendi kapasitelerini geliştirmelerinde, bilgiye, uzmanlığa ve kaynaklara erişiminde ilkel işbirliklerine ihtiyaç duyulduğu görülmektedir. Bu başlık altında aktarılan deneyimler, kadınların yerel yönetimler ve kamu kurumlarıyla kurulan ilişkilerin önemine dikkat çekmekte, bu ilişkilerin kapsamı ve niteliğine ilişkin fikir vermektedir;

“Toplumun önemli bir aktörü de yerel yönetimler, belediyeler o nedenle Belediyeyle bizler iyi ilişkiler kurduk. Çünkü kamu sektörü, belediyeler refah sağlayacak kurumlar, öyle değil mi? Yani İsveç’teki tüm üyelerimizin refahını iyileştirecek olan gene onlar. Ama bazen bilgi eksikliği olabiliyor. Belediyeler, kadınları kazanmak için, kadınların refahını sağlamak için ya da kadınları sürece katmak için ne tür metotlar kullanacaklarını bilmiyorlar. Aslında çoğu şeyi tek başımıza yapamıyoruz, para yetmiyor, belediyelerle işbirliği yapıp kendi atölyelerimizi kuruyoruz mesela, mutfak atölyelerimizi kuruyoruz. Bu vesileyle tek başımıza yapmamız zor olan şeyleri iş birlikleri kurarak gerçekleştiriyoruz. Aksi takdirde bu işte başarılı olamazdık çok büyük zorluklar olurdu.”

Christina Merker-Siesjö/ Yalla Trappan Kooperatifi- İsveç

Kadınların hayata geçirmek istediklerini başarabilmek için kamu kurumları ile çalışırken eşit ve ilkel işbirliği zemini sağlamak ve kamu kaynaklarını mobilize etmek kritik önem taşımaktadır. Bunun için toplumun ihtiyaçlarına ve katılımına dayanan meşruiyet zemini, kadınların yerel yönetimler ve kamu kurumları ile diyalog ve işbirliği kurmasında etkili olduğu gibi, kadınların pazarlık gücünü artırmaktadır. Bu süreçte bilgi paylaşmanın yanı sıra kurumlara sorumluluklarını hatırlatarak, eşit ve ilkeli işbirliği zemininde tabandan gelen taleplere yanıt verecek ortak girişimlerde bulunmanın önemi kadınların deneyimlerinde görülebilmektedir;

“Hem kamuyla hem de özel sektörle iş birliği yapıyoruz. Yerel konseylerle, sosyal hizmetlerle, yerel sağlık kurumlarıyla, devlet okullarıyla ve yerel hükümetlerle işbirliği yapıyoruz. Doğrudan ailelerle vakıflarla ve şirketlerle de iş birliği yapmamız mümkün. Hizmetlerin karşılığında nakit ödeme yapıyor. İşbirliği yapıyoruz tüm hizmetlerin geliştirilmesi konusunda farklı paydaşları mutlaka resme dahil ediyoruz ve politikalarda bu şekilde geliştiriliyor aslında. Toplumsal ihtiyaçlar söz konusu olduğunda kooperatifler olarak bizim sözümüz dinleniyor. Dolayısıyla ile yerel konseylerle kurullarla işbirliği yaparak birlikte politikalar geliştiriyoruz ki ihtiyaçlara cevap verebilelim.”

Vittoria Burton/ Kopernicus Konsorsiyumu- İtalya

Kuruluşlar, toplumdaki gerçek ihtiyaçlara cevap verebilme-yi ve eşitsizliğe yol açan sorunları gidermeyi hedefleyen kamu

kurumları için kendileriyle işbirliği yapmanın, etkili çözümler bulmada ve bu çözümleri hayata geçirmede gerekli bir yöntem olduğunu aktarıyorlar;

“Baltimore şehrindeki çeşitli eğitim kurumlarına gittik ve onların politikalarına etkide bulunarak siyahi anneler ve kızlarına doğrudan etkide bulunulacak politikaları oluşturmaya çalıştık. Kamu kurumları aslında tamamen bizim hitap etmekte olduğumuz topluluğun ne söylediğine bakmalı.”

Ateira Griffin/ BOND- Amerika

Kadınlar kamu kurumları ile sadece ihtiyacı ortaya koymak amacıyla ilişki kurmuyorlar. Aynı zamanda topluma yönelik hizmetlerin standartlarının ihtiyaçlara göre dönüştürülmesi ve yaygınlaştırılması yönünde de uğraş verdiklerini şu şekilde aktarıyorlar;

“Bizler, en başından bu yana yani 34 yıldır farklı farklı ortaklıklar kuruyoruz. Kendi başımıza iş yapmamız mümkün değil, ortaklıklar kurmamız gerekiyor, kamu kurumları ile özel sektörle ya da sivil toplum kuruluşlarıyla, kâr amacı gütmeyen kuruluşlar ile ortaklarımız mevcut. Çocuk bakım hizmetlerinin bizim çalışma saatlerimizle uygun olması lazım ve yine kamu hizmetleri ile bizim verdiğimiz hizmetler arasında bir bağlantı olması lazım. Çocukların eğitim almasını isteyen anneler ücretlerinin de makul olması gerektiğini belirttiler. Yeterli çalışmanı olan ve uygun bir konumda bulunan bakım merkezlerine ihtiyaç var ki anneler işe giderken çocuklarını bırakabilsin.”

Susan Thomas/ Sangini Kooperatifi- Hindistan

Kadınlar, temel ihtiyaçlara ilişkin bilgiye sahip olmaları ve yereldeki doğal iletişim ağları ile, insani yardım alanında çalışan kuruluşlar için de kritik öneme sahip bir paydaş olabilmektedir;

“Bazen sokağa çıkıp gıda dağıtım ya da ilaç dağıtımını yapabiliriz, Whole World Women Association zaten bu tarz programları halihazırda yürütüyor. En temel hizmetlerin sunulmasında bulunuyoruz ve zira biz mülteciler tarafından, mülteciler liderliğinde yürütülen bir kuruluş olduğumuz için kadınların nerede olduğunu da biliyoruz. İhtiyacı olan kadınların nerede olduğunu biz zaten biliyoruz. Onların kapılarına kadar parayn, gıdayn ulaştırabiliyoruz.”

Mary Tal/ Whole World Women Derneği- Güney Afrika

Ancak kadınların toplum temelli kuruluşlarının, kamu kurumları ile her zaman uyumlu çalışabildiği, hükümet politikaları ya da mevzuatın her zaman destekleyici olduğu söylenemez. Kimi zaman “standartlaştırma” kimi zaman kontrol kimi zaman bürokratik engeller kadınların çalışmalarında engel olabilmektedir;

“Malezya’da biz mülteci topluluklara gıda dağıtmaya başladığı-

muz zaman hükümet bunu durdurmamızı istedi. Çünkü şöyle dediler; gönüllüler olumsuz etkilenebilir. Aslında bunu durdurmamız için bazı düzenlemeler çıkardılar ama birçok STK bir araya geldik ve buna karşı mücadele ettik ve şunu dedik; burada buna ihtiyaç var. Gıda dağıtımına ihtiyaç var. Elbette kuralları takip edebiliriz ama bu düzenlemeler bizi kısıtlıyor. Sonra o düzenlemeler kaldırıldı. Böyle durumlarda elbette bazı kanun koyucular işi zorlaştırabiliyor.”

Suzanne Ling/ Picha Eats- Malezya

“Türkiye’de engelliler konusunda çalışan bir kooperatif yoktu. İlk olmanın çok zorluklarını da çektik. Şimdi çocuklarımız için, yani engelliler alanında düşündüğümüz şeyleri yapabilmemiz için, haliyle kamuyla da ilişkiye girmemiz gerekiyordu. İlk bir eğitim ve rehabilitasyon merkezi açtık. Milli Eğitim Müdürlüğü ile işbirliğine girdik. Haliyle ruhsatı oradan alacağız, ama yine de kooperatif olmamızın verdiği bazı sıkıntılar yüzünden biraz gecikerek bunu açtık, kabul ettirdik, ‘bu bir kurumdur, biz sivil toplum kuruluşuyuz, kar amacı gütmüyoruz, kamusal fayda için çalışıyoruz’ dedik ve ikna ettik.”

Gülser Özkan/ Tomurcuk Kooperatifi- Türkiye/ İstanbul

Toplum temelli kuruluşların çabalarının mevzuatta ve uygulamada değişikliklere yol açabildiği, yerelden ihtiyaçların yeni düzenlemelere sebep olarak dönüşüm sağladığı görülmektedir. Karşılaşılan zorluklar her zaman kurumsal olmamakta, kimi zaman eşitsiz güç ve çıkar ilişkilerinden kaynaklanabilmektedir;

“Eşitsizlik her yerde. Ben mücadelemi en çok muhtarla verdim. Köy muhtarı zeytinyağı tüccarlığımı yapan bir adam. Hep tökezletmeye çalıştı, hep eleştirmeye çalıştı. Ona teşekkür borçluyum. Çünkü belki böyle davranmasaydı bu kadar hırslanıp bu kadar insanın hayatına dokunmayacaktım. Biz kooperatif olarak mesela bu kadar başarılarla imza atmayacaktık.”

Münevver Ezelsoy/ Defne Kadın Kooperatifi- Türkiye/ Hatay

Kadınlar kurdukları işbirlikleri ile eriştikleri kısıtlı kaynakları kritik önemi olan potansiyellere dönüştürebilmektedir;

“Bence yerel sorunların mutlaka yerel olarak ele alınması ve çözülmesi gerekiyor. Ancak yerelde bizim ihtiyacımız olan şeyler için dışarıdan da yardıma ihtiyacımız var. Bilgi ve kaynaklara ihtiyaç var. Mesela sizinle bir hikâye daha paylaşalım; bize 100 metrekairelik bir çalışma alanı tahsis edildi ve bu alan tüm topluluk için son çok önemli bir kaynağa dönüştü. İnternete erişimi olmayan kişiler buraya herhangi bir bilgi ve kaynak ihtiyacı olduğunda gelebilir.”

Kazi Rabeya Ame/ Yerel Üretici Kadınlar-Bangladeş

Kadınların kaynaklarla ihtiyaçları buluşturma, toplumdaki ilişkileri mobilize etme becerileri ve örgütlenmeleri özellikle kriz ve afet durumlarında toplumdaki direnci geliştirmek adına kritik bir rol oynamaktadır. Özellikle pandemi sürecinde kadınlar, halk sağlığının korunması ve ekonomik etkilere karşı dayanışma göstermek için çalışmışlardır. Pandemi sürecinin yarattığı yeni eşitsizlikler kadın kuruluşlarının; toplum

ile kamu kurumları, kaynaklar ve uzmanlıklar arasında kurdukları bağların önemini ortaya çıkarmıştır;

“Yaz boyunca ABD’de gerçekten de şu ana kadar yaşanan en büyük ölüm oranı yaşandı. Bizim kızlarımız için, kız çocuklarımız için okul bu süreçte hep uzaktan eğitim oldu. Bu herkes için yeni bir şey. Herkesin internet erişimi yok. Herkesin dizüstü bilgisayarına erişimi yok. O yüzden de pek çok çocuğa ve eve bu konuda destek vermemiz gerekti ve biz bu noktada ihtiyaçları belirledik ve toplantılarımızda nelerin değişiklik göstermesi gerektiğine baktık ve acaba hangi kaynaklara erişmeleri gerekiyor, topluluklarının hangi kaynaklarına ihtiyaçları var ve bu noktada kimleri sürece dahil edebiliriz destek için, yine bu kız çocuklarına bir akıllı telefon veya tablet elde edilmesi için acaba nasıl hareket geliştirebiliriz, bunlara baktık. Terapistlerle, yerel hastane kurumlarıyla birlikte çalıştık ve annelerimizin ve kızlarının yaşadığı mahallelere erişip orada onların barınak ve evleri ilgili destekler sağlamaya çalıştık çünkü çoğunun kiralarnı ödemek veyahut market ödemeleriyle ilgili sıkıntıları vardı.”

Ateira Griffin/ BOND- Amerika

Bu süreçte teknolojik olanaklara erişememek de pek çok bölgedeki kadının kamusal hizmetlerden faydalanmasında önemli bir engel olarak ortaya çıkmaktadır. Bu koşullarda toplum temelli kuruluşların, kamu kurumlarıyla işbirliklerinin kaynak aktarımını kolaylaştırdığını görmek mümkündür. Türkiye’den bir deneyime bakıldığında;

“Birlikte çalıştığımız kadınların çoğunun da akıllı telefonu yoktu. Biz köprü görevi kurduk ve bir kamu kurumuna ulaştık. Hijyen kitini burada Suriyeli ve Türkiyeli kadınlar olarak birlikte dağıttık. Şimdi tekrar bir kuruma 900 kişilik liste verdik. Onlar da bebek, hijyen ve gıda paketleri üçünü bir arada veriyorlar ve bize geri dönüşleri de oluyor. Takibini de yapıyoruz.”

Gülistan Önkü/ İlk Adım Kadın Kooperatifi- Türkiye/ İstanbul

Benzer şekilde kadınlar pandemi şartlarında birbirlerinin ve yaşadıkları mahallenin imkân ve kısıtlılıklarını tespit ederek yerel yönetimler ile paylaşmışlar ve onları harekete geçmeye zorlamışlardır;

“Pandemi sürecinde Google Maps üzerinden mahallemizi gezerek mahalledeki ihtiyaçları tespit ettik. Haritalar doldururken mahalledeki yeni yolları fark ettik, fark etmekle birlikte mahallenin artılarını ve eksilerini değerlendirdik. Mahallede çıkan ihtiyaçlar doğrultusunda 60 kadın olarak çalışma grupları oluşturduk. Yaptığımız değerlendirmeleri yerel yönetimlerle paylaşarak işbirliği geliştirmek için davetiyeler hazırladık. Bizim sloganımız ‘eğer biz güvenli bir şekilde yaşarsak dünya da güvenli olur’. O yüzden bizler, kadınlar, sokaklarımızı daha çok kullansak daha çok güvenli hale getirirsek daha çok mekansal nitelik artmış olur mahallede. Çünkü mahallede ve sokakta oturanların o sokağın sahibi olması gerekiyor. O yüzden sahip çıkıyoruz biz sokaklarımıza. Mahallemizi dirençli sağlıklı hale getirmek için çözüm önerileri üretirken bütün ihtiyaçları, sorunları tek tek tespit ettik. Çözümleri tek tek belirledik. Çok emek harcadık. Şimdi bunların çözümünü için bizim yapabileceklerimiz belli. Eğer kamu kurumları daha katılımcı süreçler yaratarak, mahalledeki kadınlar ile iş birliği geliştirmesse çözümleri hayata geçiremeyiz.

Demet Doğan/ Akyol Mahallesi Komşu Grubu-

2.4 Değişim Yaratmak

Bu başlıkta ortak ihtiyaçlar doğrultusunda belirli ilkeler etrafında bir araya gelen, dayanışan, güçlenen ve amaçlarını gerçekleştirmek üzere işbirlikleri geliştiren kadınların yine kendi ifadeleri ile hangi etkileri ve değişimleri yarattıkları aktarılmaktadır. Bunlardan biri kadınların, toplumsal cinsiyete dayalı ayrımcılık nedeniyle dışlandıkları alanlarda etkin olmaları ve normları değiştirmeleri ile ilgili kazanımlardır;

“Üretimde kadınlar dernekte bir öncü. Yalnızca ailelerine yardımcı olmakla kalmıyorlar, ailelerinin bakımının yanı sıra üretimde ve dernekte temsilyetleri var. Kadınlar olarak bu bizim için çok önemli çünkü erkek egemen bir toplumda yaşıyoruz kadınların rolü eskiden sadece aile içerisindeymiş. Ama kadın bunun ötesine geçti, güçlendi ve günümüz itibarıyla mücadelesine devam ediyor. Bu erkek egemen anlayışa karşı mücadelesini sürdürüyor.”

Roxana Coman/ Çiftçi Aileler Birliği- Arjantin

Kadınlar, ortak girişimleri ile bilgi birikimi ve kapasite oluşturdukça, özgüvenlerinin geliştiği, kendi deneyimlerinden gelen potansiyellerini keşfettikleri; liderlik üstlendikleri, bu sürecin onları güçlendirdiği görülmektedir;

“Ben işte çocuk doğduğumda şunu biliyordum. Çocuğu olan evde oturmalı, dışarı çıkmamalı diye düşünüyordum. Ama meğerse öyle değilmiş yani. Çocuğunu getir, çocuk oyun odasına koy ondan sonra yukarıda çuk eğitimini gör mesela bu da varmış yani bu çok önemliydi. Hem benim için hem de çocuğum için çünkü ben güçlendim, çocuğum da sosyalleşti. Geliştim gerçekten. Daha önce tek başıma karar alamayan ben, şimdi tek başıma dilediğim kararı alabiliyorum gerçekten. Ne istediğimi biliyorum.”

Ayşe Aldahir/ İlk Adım Kadın Kooperatifi- Türkiye/ İstanbul

Kadınlar, aynı zamanda oluşturdukları bilgi birikimi ve geliştirdikleri liderlik becerileri ile aile içindeki güç dengelerini değiştirmekte, mülkiyet ve finans gibi kaynaklara erişimlerini arttırmaktadır. Bir yandan da Hindistan örneğinde olduğu gibi ekonomik girişimleri yoluyla gelenekselin dışında sürdürülebilir üretim yaklaşımları geliştirmektedirler;

“100 binden fazla kadını çiftçi yaptık diyebilirim. Bu konuda eğitildiler ve gerçekten bu işi öğrenip sessiz bir devrim hayata geçirdiler. İlk başlarda çok bilinmiyorlardı. Artık karar verme mekanizmalarında özellikle hane halkı içerisinde çok fazla söz hakkına sahipler. Çünkü ekme biçme konusunda bilgi sahibidirler. Normalde kadınların hiçbir şekilde arazi edinme hakları yoktu, %10’undan az bir kısmı toprak sahibi idi. Biz ne yaptık bu bağlamda şöyle bir çiftçiliği tercih ettik. Yani iklimle dayanıklı bir çiftlik yaklaşımı benimsedik. Bu bağlamda çiftçilik faaliyetleri artık erkeklerden kadınlara doğru bir kayma gösteriyor. Kadınlar karar veriyorlar hangi ürünler ekilecek, hangi mahsuller elde edilecek, hangi yöntemlerle bunlar yetiştirilecek.”

Prema Gopalan/ Swaya Shiksham Prayog- Hindistan

Kadınlar, kırsalda da toplum temelli kuruluşlar yoluyla güçlenmekte, topluma ve ekonomiye katılmakta ve yaşadıkları yerde kadınları yaşamın dışında bırakan tutumları değiştirmektedirler;

“Kadınlar, kazanmaya başladı, akıllı telefonlar alındı, motosikletler alındı, kadınlar alışverişe bunlarla gidip gelmeye, birbirlerine rol model olmaya başladılar. Araba alan, taksi alan ortaklarımız oldu. Tabii çok büyük şeyler değil ama ufak tefek. Bizde burada köy kahvesinin önünden geçilmezdi. Ne kadar Ege Bölgesi olsak da daha geleneklerine bağlı bir köydü burası. Şu anda bizim köy kahvesinde koronadan önce kadınlarımız tavla oynamaya başladı. Köy evlerinin damlarını ve eski köy evlerini kafeterya yapmaları için ikna ettik kadınları. Biz kadınlarla birlikte hem eğlendik hem öğrendik. Örneğin İngilizce kursu aldırarak köy kadınlarımıza ve geçen yıl Samos’a gezi düzenleyip, pasaport aldırıp, onları geziye götürdük. Yurt dışına çıkmalarını öğretiler, kendilerini ifade edebilsinler diye. Çok şükür kadınların hepsi asgari ücretin 2 katı 3 katı kadar kazanıyorlar. Sadece 1-2 gün pazara çıkmakla üretici pazarına evde yapıp da üretici pazarına satmakla bayağı iyi kazanımlar sağlıyorlar. Bunun erkeklere yansımaları şöyle diyeyim; pazara gelirken kadınlarımızın üretici pazarına tencerelerini erkekler taşıyor, koşa koşa geliyorlar. Bir taneyi unuttularsa bir daha geliyor vallahi kadınlarımız öyle bir güçlü ki burada hani kadına şiddet falan hiç öyle bir şeylerimiz yok çok şükür. Çok güçlüler ve ayaklarının üzerinde duruyorlar zaten.”

Eda Filiz Yaşoğlu/ Yelki Kadın Kooperatifi- Türkiye/ İzmir

Kırsaldaki kadınlar örgütlenerek kaynaklarla buluştuğunda, teknik bilgi geliştirdiğinde, işbirlikleri kurduklarında ekonomik yaşama katılmanın yanı sıra kendi yerellerinin geleneksel üretimine katma değer kazandırmakta, yerel kalkınmaya katkı sağlamaktadırlar;

“Kendi mandramızı kurmak için 13 ayrı köyden 500 kadınla görüştük. Sonucunda kendi sütümü üreten, bizlerle çalışmak isteyen kadınlarla bir araya geldik. Kaymakamlık, İl Tarım Müdürlüğü İlçe Tarım Müdürlüğü ile yapmak istediğimiz işlere en başından beri anlattık uzun bir süreçti. Belediye başkanları ile üniversite ile görüştük. Üniversiteden eğitimler aldık, çalışmalarımıza onları da dahil ettik. Sonucunda Eceköy markası oluşumu için bir ekip oluştu. Sonuçta biz Gümüşşay’da mikro ölçekte bir mandıra kurduk. Peynir yapımına uygun atölyeler kurduk. Tekrar Gümüşşay’da bir satış ve tadım yeri olan bir kafe inşa ettik. Biz bu yaptığımızı çok önemsiyoruz tekrar köylerde üretimi farklı bir boyutta canlandırmak adına güzel bir iş yaptığımızı düşünüyoruz.”

Canset Tekin/ Biga Kadın Kooperatifi- Türkiye/ Çanakkale

Kadınların yerel ekonomik girişimleri aynı zamanda afetlerin sıklığını arttırdığı, ekonomik krizlerin derinleştiği günümüz koşullarında, pandemi sürecinde de gördüğümüz gibi, yerel toplulukların yaşamını sürdürmesinde önemli bir rol

oynamaktadır. Bu girişimler küresel tedarik zincirleri işlevsiz hale geldiğinde toplumun ihtiyacı olan ürünleri sağlamaktadır. Aynı zamanda krizlerin doğurduğu koşullar kadınların yaratıcı çözümlerini hayata geçirmelerini ve çeşitli kaynaklara erişimlerini ve dolayısıyla güçlenmelerini Hindistan’da olduğu gibi hızlandırmaktadır;

“COVID-19’dan sonra maalesef tedarik zincirlerinde kırılmalar ve kopmalar meydana geldi. Bu bağlamda kadınlarda bunu bir fırsata çevirdi. Pazara bizizat ürün tedarik etmeye başladılar. Söz konusu tohumları sebzeleri pazara arabayla götürüp sattılar. Çok az yağmur yağın günler, dönemler oldu. Böyle dönemlerde teknolojiye yatırım yaptılar. Çok fazla yenilikler yapıldığını söyleyebilirim. Süt soğutma sisteminde de yeni teknolojilerle çalışıyoruz ki, son derece faydalı oldu. Artık soğuk tutulabilen, muhafaza edilebilen süt iki gün sonrasında bile pazara satılabiliyor. Benzer şekilde bir sebze soğutma sistemimiz de var. Artık sebzeler bozulmadan muhafaza edilebiliyor. Yine zeytin üretimini gördüm. Uçtan uca üretimi nasıl yaptıklarına şahit oldum ve böylelikle atık ortaya çıkmasını nasıl önüne geçildiğine şahit oldum. Kadın girişimci ve daha doğrusu kadın çiftçilerin yaptığı çok fazla yeni şey var ve artık onlar eğitici olarak da rol üstleniyorlar.”

Prema Gopalan/ Swaya Shiksham Prayog- Hindistan

Yerel üretimde kadınların payının artmasının ve ağlar kurmanın temsil mekanizmalarında da güçlenmeye sebep olduğu İspanya örneğinde görülmektedir;

“Hem kendi kooperatiflerimiz düzeyinde hem de ulusal düzeyde kamu idarelerinde başarılar elde ettik dernek olarak. Bunu da tabii ki kadınlar aracılığıyla yaptık. Farklı karar alma toplantılarına katıldık ki bu birkaç yıl önce mümkün değildi, akla bile gelemezdi. Ama bunları başardık söylediğim gibi Tarım Bakanlığı ile birlikte iş birliği yapıyoruz yine bizim üst düzey bir organizasyonumuz var Avrupa düzeyindeki kuruluşla birlikte temas halindeyiz. İşte derneğimizin yaptığı çalışmalar sonucunda artık biz karar alma süreçlerine temsiliyet hakkına sahip olduk. Bu çok önemli. Bunun için örgütlü olmak gerekiyor bizim için kadınlar için toplu hareket etmek çok çok önemliydi.”

Jeronima Bonafe/ İspanya Kadınlar Derneği

İspanya Kadınlar Derneği yereldeki çalışmalarını aynı zamanda ulusal ve uluslararası düzeyde görünür kılmının ve ittifaklar kurmanın kadınların temsili yönünde yürüttükleri savunuculuk çalışmalarında önemli etkileri olduğunun altını çizmektedir. Benzer şekilde Bangladeş’te de kadınların çalışmaları aynı zamanda ulusal kalkınma sürecini etkilemiştir;

“Kadınlar, iklim değişikliği ile ilgili sorunlardan dolayı evlerinden dışarı bile çıkamıyorlar, o yüzden ekonomik faaliyetlere katılamıyorlardı. Ancak şimdi aile içi şiddet ve kadına karşı şiddete karşı çeşitli gruplar oluşturmuş durumdadır ve karar alma mekanizmalarına etkide bulunarak yerel yönetimlerle etkileşime geçmiş durumdadır. Ve bu sayede sorunlarını çözmeye çalışıyorlar. O yüzden de ihtiyaç analizi yapılıyor ve bu ihtiyaç analizi sayesinde yerel sorunları tespit edilebiliyor ve böylece yerel sorunlar da ulusal kalkınma sürecinin bir parçası olabiliyor. Bu noktada da bazı ulusal birlikler sayesinde artık bölgesel seviyeden ulusal seviyede kendilerini temsil etme şansına eriştiler.”

Kazi Rabeya Ame/ Yerel Üretici Kadınlar- Bangladeş

Hindistan’da ise kadınlar bir taraftan esnek ve erişilebilir çocuk bakım hizmetleri üretirken bir taraftan hükümet politikalarını etkilemek üzere savunuculuk çalışmalarını yürütmektedir;

“2015 Yılında bir kampanya başlattık, hem uluslararası hem de ulusal bir kampanya. Hükümetimizin mümkün merteye yerel ve bölgesel ölçekte tam zamanlı kurs merkezleri kurmaları yönünde teşvik ettik. Yine tabii ki çocuk bakım merkezleri var, ama yine kamuya açık merkezlerin sayısı yeterli değil ve bunun da sayıca artırılması yönünde baskı uyguluyoruz. Geçtiğimiz yıllarda bir kamu programı uygulandı. Her ne kadar tam gün süren bir bakım programı olmasa da çocukların beslenme ve sağlık ihtiyaçlarını eğitim ihtiyaçlarını dikkate alıyordu. Biz bu programın hayata geçirilmesi için çok büyük emek verdik.”

Susan Thomas/ Sangini Kooperatifi- Hindistan

Yerelden kadınların topluma hizmet ürettiği kuruluşlar, sadece hizmetlerin yaygınlaşmasında değil aynı zamanda hizmetlerin niteliğinin değişmesinde ve iyileşmesinde de önemli bir rol oynamaktadır;

“Türkiye’de olan Rehabilitasyon Merkezlerine farklı bir program kattık diyebilirim. Bu Milli Eğitim’in programında yok, biz kendimiz yapıyoruz ve çocuklar bundan haliyle çok fayda görüyor oldukça sosyalleşiyorlar, özgüven patlaması oluyor, kendilerine daha çok güvenip daha başarılı oluyorlar bu arada.”

Gülser Özkan/ Tomurcuk Kooperatifi- Türkiye/ İstanbul

Diğer yandan toplum temelli kuruluşların yürüttüğü çalışmaların, sunduğu hizmetlerin kalitesinin ölçülmesinde zorluklarla karşılaşmaktadır. Değerlendirme çalışmaları Hindistan’da olduğu gibi sunulan hizmetlerin ihtiyaçları karşılayıp karşılamadığına yanıt vermekte, kadınların yaşamlarında yol açtığı etkilere ilişkin bilgi sağlamaktadır. Değerlendirme çalışmaları aynı zamanda politikaları ve kararları etkileyecek savunuculuk çalışmaları için de veri sağlamaktadır.

“Yaklaşık neredeyse 160 kadınla mülakat gerçekleştirdik. Çocuklarını bakım merkezlerine gönderdikten sonra işlerine çok daha iyi odaklanabildiklerini, gelirlerinin arttığını dile getirdiler. Çocuk bakım hizmetlerinin sunulması demek kadınların ekonomik gücünün de artırılması demek.”

Susan Thomas/ Sangini Kadın Kooperatifi- Hindistan

COVID-19 pandemisi kuşkusuz kadınların teknolojiye adapte olmasını hızlandırmıştır. Kadınlar pandemi sürecinde sosyalleşmek, dayanışmak, eğitimler ve toplantılar düzenlemek, ihtiyaç tespit çalışmaları yürütmek için bu platformları hızla gündelik hayatlarına dahil etmişlerdir;

“Bu süreçte zoom üzerinden sık sık bir araya geldik. Çay saati yaptık. KEDV ailesi, komşular, kooperatifler hep bir arada sohbet ettik. Dans grupları oluşturduk, müzik yaptık, diğünlerimizdeki gibi işte hangi yörede, hangi diğün, nasıl tören olursa öyle yaptık. Zılgıt çaldık yani. Bize tablet verildi ve o tabletle de biz Google Formla tanıştık. Yani ilk defa Google Form dedikleri zaman ben biraz irkildim. Acaba nedir? Yapabilir miyim, yapamaz mıyım? Çok güzel yaptık, birlikte çıktık.”

Gülistan Önkü/ İlk Adım Kadın Kooperatifi- Türkiye/ İstanbul

Yerelden Küresele “Toplum Temelli Kadın Kuruluşları”

Toplum temelli kuruluşların, sivil toplum içerisinde özellikle kadınlar ve dışlanmış grupların katılımı ve temsili açısından önemi, literatür taramasında görülmektedir. Kadınların kendi ifadeleriyle aktardıkları deneyimleri de yine toplum temelli yaklaşımın kadınların katılımı ve güçlenmesi, kamusal yaşama katılımı ve kaynaklara erişimi açısından önemini ortaya koymaktadır.

Kadınlar aynı zamanda toplum temelli kuruluşların ağları ve bu kuruluşları destekleyen ve buluşturan ağlar yoluyla ortaklaşa hareket etmeyi ve küresel politikaları etkilemeyi amaçlamakta, bunun için benzerlerini güçlerini birleştirmeye ve işbirliği yapmaya çağırılmaktadır;

“Biz bir araya gelmek zorundayız, bir araya gelip bu politikaları değiştirmek zorundayız.”

Şengül Akçar, Kadın Emeğini Değerlendirme Vakfı

“Buradan kadınlara sesleniyorum; geri planda kalmayın, hepimiz öne doğru geçin. Ön saflarda yer alın. Birbirimizle ilişki kuralım, dayanışma içinde olalım.”

Maalem Abdulrazzak, Syrian Women's Network

“Bizim müşterek aklımıza inanalım, güvenelim. Ortak gücümüze inanalım ve birlikte hareket edelim.”

Diana Dovgan- European Confederation of Industrial and Service Cooperatives -CECOP

“Kadın, kadının yurdu, biz bir araya geldiğimizde kadın olarak yapamayacağımız hiçbir şey yok. Yeter ki kendimize inanalım.”

Gülistan Önkü, İlk Adım Kadın Kooperatifi

Kadınların paylaştığı deneyimler, insan kaynaklı krizlerin ve doğal afetlerin giderek sıklaştığı ve şiddetlendiği bu zamanda, toplum temelli yaklaşım ve kuruluşların gerek kalkınma gerekse krizlerle başa çıkma ve bu krizlere karşı direnç oluşturma açısından potansiyeline işaret etmektedir. Özellikle pandeminin ardından yeniden inşa süreçlerinde kadınların, dışlanmış grupların, toplumun gerçek ihtiyaçlarına çözüm üretebilmek için toplum temelli yaklaşım, hizmet sunumu ve kuruluşlara ve bunları destekleyecek ortamların ve mekanizmaların geliştirilmesine ihtiyaç vardır.

Bu ihtiyaç doğrultusunda, proje kapsamında, kadınlardan edinilen bilgi ve deneyimlerden yola çıkarak, kadınların bir araya geldiği toplum temelli kuruluşların, uluslararası ağlar ve platformlar aracılığıyla yerelden küresele politika yapma ve karar alma süreçlerini etkileyebilecekleri somut öneriler geliştirmeleri için bir çalıştay düzen-

lenmiştir. Bu çalıştay Huairou Komisyonu ile “Yerelden Küresele Kadınların Liderliği” başlığında 16 ülkeden 35 yerel kadın kuruluşu ile gerçekleştirilmiştir.¹³ Kadınlar, çalıştayda kendi birikimleri ve deneyimleri ışığında yerel, ulusal ve uluslararası düzeyde hayata geçirmek üzere 3 öncelikli öneri geliştirmişlerdir.

Bu önerilerin ilki yerel kadın kuruluşlarının COVID-19 sonrası yeniden inşa süreçlerinin planlanması ve bütçelenmesine dahil olmasını sağlayacak mekanizmalar ve faaliyetler yürütülmesidir.

İkinci öneri yerel kadın kuruluşlarının, yerel yönetimlerle etkin ve ilkeli işbirlikleri geliştirebilecekleri, düzenli iletişim ve katılım mekanizmalarını tarif edecek bir platform oluşturulmasıdır.

Üçüncü öneri kadınların ekonomik yaşama yönelik bilgi ve beceriler kazanacakları, dayanışma ve direnç geliştirmek üzere ortak girişimlerde bulunacakları Kadınlar için Güçlendirme ve İş Geliştirme Merkezi kurulmasıdır.

Geliştirilen bu önerilerin, projeden sonra yerel kadın kuruluşlarının pilot projeleri, oluşturdukları ağlar ve başlattıkları ortak girişimler yoluyla hayata geçirilmesi hedeflenmektedir. Ayrıca bu önerilerin, Huairou Komisyonu'nun başlattığı Tabandan Kadınların 2030 Girişimi ve COVID-19 Sonrası Yeniden İnşa Platformu çalışmaları kapsamında karar alıcılar, politika yapıcılar ve kaynaklarla buluşturulması planlanmaktadır.

Kadınların toplum temelli girişimleri, tabandan katılıma dayanan, çeşitlilik ve dayanışmayla güçlenen, kaynakların adil ve gelecek nesilleri gözeterek kullanılmasını sağlayan bir toplum için bir öğrenme ve güçlenme alanı olarak karşımıza çıkmaktadır. Hazırlanan bu rapor ile kadınların bu girişimlerinin daha fazla tanınmasına, eşitlikçi ve yoksulluğun olmadığı bir toplum için dönüştürücü potansiyelinin farkına varılmasına ve kabul görmesine katkı sağlamayı umuyoruz.

Kadınların toplum temelli girişimleri, toplum için bir öğrenme ve güçlenme alanı olarak karşımıza çıkmaktadır.

¹³Çalıştay katılımcı listesi için Bkz. EK-3

Advocacy in Action – A toolkit to support NGOs and CBOs responding to HIV/AIDS. (tarih yok). <https://www.iasociety.org/web/webcontent/file/alliance%20-%20advocacy%20in%20action.pdf> adresinden alındı

Advocacy Of Women's Rights. (tarih yok). <https://wwwassociation.org/ADVOCACY/> adresinden alındı

Advocacy tools and M&E. (tarih yok). <https://kq.freepressunlimited.org/themes/enabling-environment/advocacy-resources/me-of-advocacy/> adresinden alındı

Aideyan, O. A. (2018). Community-Based Organizations. Global Encyclopedia of Public Administration.

Aitken, S. C. (2009). Community. (R. Kitchin, & N. Thrift, Dü) International Encyclopedia of Human Geography, 221-225.

Alkan, A. (2006). Belediye Kadınlara da Hizmet Eder.

Anasti, T., Grogan, C., & Mosley, J. (tarih yok). The Representative Role of Community Based Organizations: Characteristics Associated with Involvement in Participatory Processes. https://www.sp2.upenn.edu/wp-content/uploads/2014/07/socialimpactfellows_Anasti.pdf adresinden alındı

At the Heart of the Community: How to work with community-based organizations. (tarih yok). <https://www.unhcr.org/innovation/heart-community-work-community-based-organizations/> adresinden alındı

Bican, A. B. (2019). Sivil Toplum Aktörleri Arasında İşbirliği Yerel STÖ, Ağ / Platform / İnisiyatif ve Aktivistler İçin Pratik Bir Rehber .

Bookchin, M. (2014). Kentsiz Kentleşme; Yurttaşlığın Yükselişi ve Çöküşü. Sümer Yayıncılık.

CBOs - Essential Conditions. (tarih yok). <http://eder671nonprofit.pbworks.com/w/page/18541470/CBOs%20-%20Essential%20Conditions> adresinden alındı

CBOs - Introduction. (tarih yok). <http://eder671nonprofit.pbworks.com/w/page/18541471/CBOs%20-%20Introduction> adresinden alındı

Community-based organizations in Yemen: good practices and lessons learned. (tarih yok). <http://www.fao.org/3/y7218t/y7218t07.htm> adresinden alındı

Cordero-Guzmán, H. (2004). Interorganizational Networks among Community-Based Organizations. Communities and Workforce Development (s. 411-438). içinde

Çiftçi, C. (2012). Sivil Toplum Kökenler Örgütlenme ve Çalışma Yaklaşımları.

Democratic Management: An Analysis of the Trends in Co-operatives and "Teal" Organizations. (tarih yok). <https://www.roundskysolutions.com/blog-coops-teal/?-cn-reloaded=1> adresinden alındı

Ercan, F. (2011). Toplumlar ve Ekonomiler. Bağlam Yayıncılık.

Exploring Strategic Factors of Community Development. (tarih yok). <https://www.universalclass.com/articles/business/exploring-strategic-factors-of-community-development.htm> adresinden alındı

Gardner, N. E. (1980). The Self-advocacy workbook: (the SAW). Kansas Center for Mental Retardation and Human Development.

Grassroots Social Movements and the Shaping of History. (2010). J. V. Til, G. Hegyesi, & J. Eschweiler içinde, Handbook of Community Movements and Local Organizations (s. 362-377).

Haber, M. (2019). The New Activist Non-Profits: Four Models Breaking from the. University of Miami Law Review, 863-954.

Hardina, D. (2006). Strategies for Citizen Participation and Empowerment in Non-profit, Community-Based Organizations. Community Development, 4-17.

Holloway, R., & Beauclerk, J. (2007). Beyond NGOs: Civil Society Organisations with Development Impact.

Impact of Community-Based Organizations. (tarih yok). <https://www.universalclass.com/articles/business/impact-of-community-based-organizations.htm> adresinden alındı

KEDV. (2017). Toplum Temelli Erken Çocukluk Eğitimi Kalite. Kadın Emegini Değerlendirme Vakfı Yayınları.

Leroux, K. (2007). Nonprofits as Civic Intermediaries: The Role of Community-Based Organizations in Promoting Political Participation. Urban Affairs Review, 410-422.

Lurcott, R., & Downing, J. (1987). A Public-Private Support System for Community-Based Organizations in Pittsburgh. Journal of the American Planning Association, 459-468.

McIlwaine, C. (tarih yok). Civil Society. International Encyclopedia of Human Geography, 136-142.

Organizational Structure in Sociocracy. (tarih yok). <https://www.sociocracyforall.org/organizational-structure-in-sociocracy/> adresinden alındı

Peake, L. (tarih yok). Gender in the City". International Encyclopedia of Human Geography, 320-328.

Savran, G. A. (2013). Sivil Toplum ve Ötesi. Dipnot.

Savunculuk Atölyesi Bilgi Notu. (tarih yok). <https://www.civicspace.eu/upload/files/savunculuk-atolyesi-bilginotu-5d6e2a5b97222.pdf> adresinden alındı

Shils, E. (1991). The Virtue of Civil Society. Government and Opposition, 3-20.

SSP Mission. (tarih yok). <https://swayamshikshanprayog.org/whoweare/#mission> adresinden alındı

Topal Demiroğlu, E. (2014). Yeni Toplumsal Hareketler: Bir Literatür Taraması. Marmara Üniversitesi Siyasal Bilimler Dergisi, 133-144.

Touhill, L. (2012). Community Engagement. National Quality Standard Professional Learning program e-Newsletter.

Vermeulen, F., Minkoff, D., & van der, M. (2016). The Local Embedding of Community-Based Organizations. Nonprofit and Voluntary Sector Quarterly, 23-44.

Kaynakça

EK1: Proje Başlangıcında Oluşturulan Uluslararası Kuruluş Listesi

Kuruluşun Adı	Lokasyon	Kuruluşun türü
Huairou Commission	New York, Abd	Ağ
Citizenship, Study, Research, Information And Action (CEPIA)	Rio De Janerio, Brezilya	Kar amacı gütmeyen tüzel kişilik
Forum Mulher	Maputo, Mozambik	Ağ, 35 üyesi var
Group Of Initiatives For Social Progress (Le Groupe d'Initiatives Pour Le Progrès Social) (GIPS-WAR)	Dakar, Senegal	
Women's Self Promotion Movement	Harare, Zimbabwe	
African Women's Development & Communication Network (Femnet)	Nairobi, Kenya	Ağ – 46 ülkeden 800'den fazla üyesi var
Consorzio Copernico	İtalya	Kooperatiflerin oluşturduğu bir konsorsiyum
Fenacercı, Sosyal Dayanışma Kooperatifleri	Portekiz	Kooperatif federasyonu, 53 üye
The European Leader Association For Rural Development (Elard)	Brüksel	Birlik/ağ – 27 AB ülkesinden 2500 yerel eylem grubu üyesi
Ripess Europe	Avrupa	Ağ / 12 ülkeden 26 üyesi var
World Social Forum Of Transformative Economies (FSMET)	İspanya	Ağ/Forum
İspanya Dayanışma Ekonomileri Ağı - REAS	İspanya	Ağ
İtalya Dayanışma Ekonomileri Ağı - RIES	Roma, İtalya	Ağ /22 üyesi var.
Economies Of The Solidarity Economy Network Of Catalunya (XES)	Barcelona, İspanya	Ağ/ 183 üyesi var
Cooperative And Policy Alternative Center (COPAC)	Güney Afrika	Ağ
International Network Of Sustainable Energy (INFORSE)	Uluslararası (Sekreteryası Danimarka'da)	Ağ
Grassroots Economic Organizing (Geo)	Abd	Ağ
Living Knowledge (International Science Shop Network)	Bonn, Almanya	Ağ

Kuruluşun Adı	Lokasyon	Kuruluşun türü
Cecop	Brüksel, Belçika	Konfederasyon
Cicopa Americas		Ağ
Alce Rosso	İtalya	Ağ
Cooperative Sociale Il Pugno Aperto	Bergamo, İtalya	Kooperatif
Fairbnb	Italy, Bologna	Kooperatif
Savvy Cooperative	Abd, New York	Kooperatif
Start.Coop	ABD, Boston	Kooperatif
Fairmondo	Almanya, Berlin	Kooperatif
Equalcarecoop	UK	Kooperatif
Sewa	India	Dernek
Dundee International Women's Centre	Uk İskoçya Dundee	Dernek (Dayanışma)
The Women's Centre Glasgow	Uk İskoçya Glasgow	Dernek (Dayanışma)
Mujeres Con Energia Cooperativa	İspanya	Kooperatif
Brlg Cooperative Brewery	Hırvatistan	Kooperatif
Pozytywka Social Cooperative	Polonya	Kooperatif
Treesisters	UK	Dernek (Çevre)
Co-Operatives UK	UK	Ağ
Salus Coop	İspanya, Barcelona	Kooperatif
Social.Coop	İtalya	Kooperatif
Co-Op Exchange	Malta, Kalkara	Kooperatif
Agaric	ABD, Boston	Kooperatif
Thenews.Coops	Uk	Kooperatif
Nayland Yeşil Enerji	England	Dernek
Combrailles Durables	Fransa	Kooperatif
PBS/ Kıyı Elektrifikasyonu Ve Kadının Kalkınması Kooperatifi	Bangladeş	
Lernen-Waschen-Lebel (Learning-Growing-Living)	İtalya	Kooperatif

Kuruluşun Adı	Lokasyon	Kuruluşun türü
Del Monte De Tabuyo	İspanya	Kooperatif
Associazione Donne In Cooperazione	İtalya	Kooperatif
Foster Care Cooperative	İngiltere	Kooperatif
Be Caring	İngiltere	Kooperatif
Spazio Aperto Servizi Sociata Cooperativa Sociale Onlus	İtalya	Kooperatif
Roots Of Peace	Amerika	Kooperatif
Kembatta Mentti Gezzima	Etiyopya	Dernek
Plan Bleu	Lübnan	Dernek
Recycle Beirut	Lübnan	Dernek
Social Innovation In Marginalised Rural Areas (SIMRA)	Avrupa	Ağ
Alive And Thrive	Amerika	İnisiyatif
Global Mamas	Gana	Sosyal girişim
Cooperativa Sociale Quid	Verona Ve Venedik, İtalya	Kooperatif
Gwebza Multipurpose Primary Cooperative	Güney Afrika	Kooperatif
Midcountries Co-Op	İngiltere	Kooperatif
L'airone Coopertaiva Socaiale	Bergamo, İtalya	Kooperatif
Cadiai Cooperativa Sociale	Bologna, İtalya	Kooperatif
Coompanion	Stockholm, İsveç	Kolektif Kuruluş
Cooperativa Mista Dos Produtores Agrícolas De Ipiranga	Brezilya	Kooperatif
AMCAE- Andalucía Es La Asociación De Mujeres De	Endülüs, İspanya	Birlik
Krusha E Madhe	Kosova	Kooperatif
The Women's Co-Operative Of Petra	Midilli, Yunanistan	Kooperatif
Schumacher College	Basel, Switzerland	Kooperatif
Peninsula Homecare Cooperative	Port Townsend, Washington, Us	Kooperatif
Ridgeline Homecare Cooperative	Port Angeles Washington, Us	
Capital Home Care Coop	Olympia, Washington, Us	Kooperatif

Kuruluşun Adı	Lokasyon	Kuruluşun türü
Circle Of Life Caregiver Cooperative	BELLINGHAM, Washington, US	Kooperatif
Ecomundo Cleaning Worker Coop	NY, US	Kooperatif
Dulce Hogar Cleaning Coop	Dc, Us	Kooperatif
Bio-Classic Cleaning Woman's Co-Op	Ny, Us	İşçi Kooperatifi
Blossom Whole Foods Kitchen And Catering	Bristol, US	
Woke Foods	Ny, Us	Dernek (Dayanışma)
Uptown Village Coop	Ny, Us	Kooperatif
International Women's Catering Co-Op	Victoria, British Columbia, Kanada	Kadın Kooperatifi

EK 2: Uluslararası Deneyim Paylaşım Toplantıları Katılımcı Kuruluş Listesi

Panel Başlığı	Kuruluşun Adı	Kuruluşlar Hakkında Bilgi	Ülke
Kriz ve Kalkınma Süreçlerinde Kadınlar ve Kadın Kooperatifleri	Huariou Komisyonu	Tabandaki kadın gruplarının kalkınma süreçlerindeki rollerini güçlendirmek ve görünür kılmak için çalışmalar yürütüyor.	ABD
	SEWA Kooperatif Federasyonu	Ticari birlik örgütü olarak kurulan SEWA, kadınların eşit ücret, sağlık güvencesinin sağlanması gibi konularda çalışmaktadır. .	Hindistan
	ICA	Uluslararası Kooperatif İttifakı , dünya çapındaki kooperatifleri birleştirir, temsil eder ve kooperatiflere yönelik faaliyetler yürütür. 1895 yılında kurulan, en eski sivil toplum kuruluşlarından biridir ve temsil edilen kişi sayısı ile ölçülen en büyüklerinden ağlardan biridir. Dünya çapında yaklaşık 3 milyon olduğu tahmin edilen kooperatifleri temsil eden en üst organdır ve kooperatifler için ve kooperatifler hakkında bilgi, uzmanlık, koordinasyon sağlar.	İtalya
	CECOP	CICOPA'nın Avrupa'daki örgütü. 15 AB ülkesinden 25 üyesi var. 12.000 sosyal kooperatifi, 1.000 hizmet/ürün üreticilerin kurduğu kooperatifi ve 35.000 işçi kooperatifini temsil ediyor.	Belçika
	Simurg Kadın Kooperatifleri Birliği	Eylül 2008'de 35 Kadın Kooperatifinin girişimiyle Kadın İşletme Kooperatifleri Birliği'nin kuruluş çalışmaları başlatıldı. 2014 yılında 7 kadın kooperatifinin girişimiyle Türkiye'deki ilk ve tek kadın kooperatifleri birliği olan Simurg Kadın Kooperatifleri Birliği kuruldu. Birlik, kadın kooperatifleri arasında deneyim ve bilgi paylaşımı güçlendiriyor ve dayanışmayı artırıyor, savunuculuk faaliyetleri yürütüyor. Ortaklarını güçlendirmek için çeşitli kapasite geliştirme programları uygular.	Türkiye

Panel Başlığı	Kuruluşun Adı	Kuruluşlar Hakkında Bilgi	Ülke
Kriz ve Kalkınma Süreçlerinde Kadınlar ve Kadın Kooperatifleri	İlk Adım Kadın Kooperatifi	2004'te kurulan İlk Adım Kooperatifi faaliyetlerini Kağıthane/Nurtepe'de yürütüyor. Göç ile oluşan, dar gelirli insanların yaşadığı bir mahalle olduğu için yoksul kadınlara ve çocuklara ulaşıyor. Amaç kadını ekonomik, sosyal vs. alanlarda güçlendirmek, demokratik bir ortamda yaşamı öğretmek. Suriyeli ve Türkiyeli kadınlar bir arada, dayanışma içinde faaliyetlerini yürütüyor.	Türkiye
	Urla Kadın Kooperatifi	Kooperatif, 2014 yılında 80 ortakla birlikte; üretim planlaması dahilinde ev eksenli çalışan kadınların satabileceği ürünleri üretebilmesi amacıyla kurulmuştur. Kadınların sadece ekonomik anlamda güçlenmesinin yanısıra sosyolojik açıdan da geliştirilmeleri hedeflenmiştir. İnsana yakışır iş ve ekonomik büyüme hedeflenmiş, yaşamın her alanında kadının rol alması eğitimlerle desteklenmiştir.	Türkiye
	Yelki Kadın Kooperatifi	Bölgelerinde kadınların liderliğinde kırsal kalkınmanın gerçekleştirilmesi amacıyla 2019'da kurulmuş bir kooperatif. Kadınların ekonomik ve toplumsal güçlenmesi için çalışıyorlar.	Türkiye
	Yalla Trappan	Yalla Trappan kooperatifinde 20 farklı ülkeden, milliyetten gelen 45 kadın çalışıyor. Kadınlar kooperatif yönetimine de katılabiliyor. Kadınlar için yalnızca iş ortamı değil demokrasi ortamı yaratılıyor. Yalla Trappan kooperatifini İsveç'te farklı yerlere de yaygınlaştırmak için çalışıyorlar. Yerel yönetimlerle de iş birliği içinde çalışılıyor, belediyelere uygulamaları üzere yöntem, metot üretiyorlar.	Türkiye

Panel Başlığı	Kuruluşun Adı	Kuruluşlar Hakkında Bilgi	Ülke
Mülteci ve Yerelden Kadınların Dayanışma Pratikleri Kuruluşlar	Damma Foundation	Lübnan'da Beka bölgesinde faaliyetlerini yürütüyorlar. Çocukların eğitimi üzerine odaklanıyorlar. Kadınlarla olan çalışmalarında ise "ekonomik pekiştirmeyi" ele alıyorlar. Kadınlara İngilizce dil öğrenimi, bilgisayar eğitimi veriyorlar. Bunlara ek olarak tutuklu kimselerin ya da kayıp kimselerin yakınları ile ilgili bir savunuculuk yapıyorlar.	Lübnan
	Whole World Women Association	Mültecilerden oluşan bir kuruluş. Afrika Kıtası'nın her bölgesinden insan hakları ihlallerinden, çatışmalardan, savaşımlardan kaçarak gelen kadınlardan oluşuyor. Kuruluş kadınların seslerini yükseltebilecekleri, cesaretle kendi ayakları üzerinde durabilecekleri ve bunun desteklediği bir kooperatife dönüşmüş.	Güney Afrika
	Suriyeli Kadın Platformu	Gaziantep'te iş birliği içinde diğer örgütlerle birlikte çalışıyorlar. Birçok alanda, birçok Suriyeli kadınla bir araya gelebiliyorlar. Her cuma günü bir araya gelip toplumu ilgilendiren konuları dile getiriyorlar. Bazen yazarlarla bir araya geldikleri gibi özellikle kadınların şiddete maruz kalması, kadın cinayetleri ve diğer meseleleri ele alıyorlar. Türkçe öğrenim meselesinde de çalışmalarını yürütüyorlar.	Türkiye
	Yalla Trappan	Yalla Trappan kooperatifinde 20 farklı ülkeden, milliyetten gelen 45 kadın çalışıyor. Kadınlar kooperatif yönetimine de katılabiliyor. Kadınlar için yalnızca iş ortamı değil demokrasi ortamı yaratılıyor. Yalla Trappan kooperatifini İsveç'te farklı yerlere de yaygınlaştırmak için çalışıyorlar. Yerel yönetimlerle de iş birliği içinde çalışıyor, belediyelere uygulamaları üzere yöntem, metot üretiyorlar.	Türkiye

Panel Başlığı	Kuruluşun Adı	Kuruluşlar Hakkında Bilgi	Ülke
Bakım Emeginin Örgütlenmesi ve İş Modeli Örnekleri Deneyim Paylaşım Toplantısı	Equal Care Kooperatifi	ICA üyesi bir bakım kooperatifi. İngiltere'deki bakım sistemi eşitsiz ve sömürüye dayandığı için, buna çözüm getirmek, alternatif sunmak amacıyla yola çıkmış. Bunu güçlerin dağılımı ile yapmak istiyorlar. Güç ilişkilerini değiştirmek istiyorlar. Bakım hizmeti almak isteyen kişilerle, bakım hizmeti vermek isteyen kişi, grup ve kurumları eşleştiriyorlar. Bakım hizmetinde güvenilir ilişkiler geliştirmeyi önceliklendiriyorlar. Güvenilirlik, ödeme vs gibi her türlü kriteri hizmeti alan ve veren kişiler belirliyor, dolayısıyla adil bir ilişki kurmayı hedefliyorlar.	İngiltere
	Copernicus Konsorsiyumu	İtalya'da 5 yerel bakım kooperatifinden oluşan bir konsorsiyum. 1997 yılında Ivrea'da (TO) yerel sosyal kooperatiflerin büyümesi ve sağlamlaşması için gerekli koşulları yaratmak amacıyla kuruldu. Üyeleri arasında üçü A Tipi ve ikisi B Tipi olmak üzere beş bakım kooperatifi bulunmaktadır: Alce Blu scs, Alce Rosso scs, Andirivieni scs, Marypoppins scs, Pandora Assistance scs. Konsorsiyumun kooperatifleri eğitim ve öğretim, uzman okul yardımı, sosyal yardım hizmetleri, göçmenlik, sosyal tarım, yemek ve temizlik üzerine çalışıyorlar.	İtalya
	Sangini Kooperatifi	1986'da kurulan bir çocuk bakım kooperatifi. 624 ortakları var. Ülkede türünün ilk örneği. Sangini, 11 merkez ve 25 çalışan ile 300 ila 350 çocuğa hizmet veriyor.	Hindistan
	Asociación de Mujeres de Cooperativas Agro-alimentarias de España (AMCEA)	İspanya'da tarımsal ve gıda üretimi yapan kooperatiflerdeki kadınları temsil eden ulusal çapta bir dernektir. Bölgesel temsilcilikleri vardır. İspanya'nın kırsal bölgelerindeki kooperatiflerden kadınların politik, ekonomik ve sosyokültürel liderliğini teşvik etmek amacıyla kadınların entegrasyonunu ve koordinasyonunu organize etmek, onları tanıtmak ve savunuculuk alanında çalışmak için 2013 yılında kurulmuştur.	İspanya

Panel Başlığı	Kuruluşun Adı	Kuruluşlar Hakkında Bilgi	Ülke
Mülteci ve Yerelden Kadınların Dayanışma Pratikleri Kuruluşlar	Zeytin Sektörü Santa Rita Kooperatifi	1986 yılında, dağların eteklerinde konumlanmış küçük bir köy olan Villanueva de Tapia'da kurulmuş zeytinyağı üreten bir kooperatif. Kooperatifin buldukları bölgedeki kasaba halkına zenginlik verdiğini düşünüyorlar. Kırsal kalkınmada kadın liderliğinin teşvik edilmesi, bu alanda savunuculuk için işbirlikleri yapıyorlar.	İspanya
Kadınlar Liderliğinde Kırsal Kalkınma Girişimleri Deneyim Paylaşım Toplantısı	Swayam Shikshan Prayog	Düşük gelirli iklimde tehdit altındaki topluluklarda / bölgelerde kadınları güçlendirerek kapsayıcı, sürdürülebilir topluluk gelişimini teşvik etmek üzere çalışıyorlar. Swayam Shikshan Prayog, kadın kolektiflerini çiftçi ve girişimcilik eğitimleri veriyorlar. Bu eğitimler yoluyla ekonomik ve sosyal dayanıklılıklarını artırarak kadınları yeniden konumlandırıyorlar.	Hindistan
	Çiftçi Aileler Derneği	15 yıllık, yerel ve uluslararası ağların içinde olan sebze-meyve bahçelerinde üretim yapıp, ürünlerin işlenip satıldığı karma bir örgütlenme. Fuarlar, pazarlar aracılığıyla ürünlerini pazarlıyorlar. 50 aile yararlanıcısı. Kadınlar, çocuklar ve yerel toplulukları için ekonomi dışı faaliyetler de yürütüyorlar.	Arjantin
	Defne Kadın Kooperatifi	Defne Kadın Kooperatifi, KEDV'in Hatay'da uyguladığı bir kırsal kalkınma projesinde bir araya gelen tarımla uğraşan kadınlardan oluşuyor. Hatay'ın Defne ilçesindeki üretim atölyesinde kadınların ürettiği tarımsal ürünleri işleniyor ve kooperatif markası altında satışa sunuluyor. Ayrıca kadınların organik tarıma geçmeleri için kooperatif bünyesinde sertifika almaları, teknik destek ve eğitimlerden yararlanmalarını destekleniyor.	Türkiye
	Fundacion Bucarabon Vakfi	Porto Riko'da faaliyet gösteren kar amacı gütmeyen örgüt. Kadınların işgücüne, topluma ve kamusal alanlara katılımını artıracak güçlendirme faaliyetleri gerçekleştiriyorlar. Beşeri sermayenin geliştirilmesi için eğitim hizmetleri veriyorlar. Tarımı birincil gelir kaynağı olarak alarak, bu alanda veya tarım sektöründe sürdürülebilir bir ekonomi elde ederek hanehalkı ekonomisine katkı sağlayacak faaliyetler yürütüyorlar.	ABD-Porto Ricp

Panel Başlığı	Kuruluşun Adı	Kuruluşlar Hakkında Bilgi	Ülke
Kadınlar Liderliğinde Kırsal Kalkınma Girişimleri Deneyim Paylaşım Toplantısı	Biga Kadın Kooperatifi	Biga Kadın Kooperatifi çatısı altında Biga'daki çiftçi kadınları buluşturan ECEKÖY markası ile birlikte, yerel peynircilikte yeni bir üretim modeli olarak pek çok özel çalışmaya ve ilke imza attılar. Geleneksel yöntemleri koruyarak pastörize üretime uygun peynir üretim ekipmanları geliştiriliyor. Köylerde kurulan mikro mandıralar ve Gümüşçay'daki üretim/ tadım/satış merkezi ile yerel ve yerinde teması güçlü bir şekilde yapılandırıldı. Sağımdan satışa izlenebilir ve sürdürülebilir bir yapı oluşturuldu. Üretimin yanında agro-turizmi destekleyici satış ve tadım alanları planlandı.	Türkiye
	Picha Eats	Malezya'daki göçmenlerin ve ailelerin ekonomik olarak durumlarını iyileştirmek ve çocukların, gençlerin eğitime erişimlerini kolaylaştırmak için kurulan bir yemek işletmesi.	Malezya
Dirençli Toplulukların İnşasında Kadınların Rolü ve Liderliği Deneyim Paylaşım Toplantısı	Capital Homecare Coop	Capital Evde Bakım Kooperatifi, yaşlılara ve engellilere şefkatli bakım sağlamak için birlikte çalışan kapsamlı eğitimli Evde Bakım Yardımcıları ve Sertifikalı Hemşire Asistanlarından oluşan bir ekiptir. Kaliteli istihdamı geçimlik ücretlerle sağlamanın, ihtiyaç sahibi komşular için en iyi bakımı oluşturduğunu düşünen kooperatif, bu doğrultuda çalışmalarını sürdürüyor.	ABD
	Oxfam/Reecall Projesi Yerel Liderler	Oxfam/Reecall Projesi Yerel Liderler Ekonomik adalet, kadınların güçlendirilmesi, iklim adaptasyonu hedefleri için çalışan kadın liderliğinde yerel grup.	Bangladeş

Panel Başlığı	Kuruluşun Adı	Kuruluşlar Hakkında Bilgi	Ülke
Dirençli Toplulukların İnşasında Kadınların Rolü ve Liderliği Deneyim Paylaşım Toplantısı	Jíbaros Karşılıklı Destek Merkezleri (CAMJI Lares)	CAM-JI, María Kasırgası'ndan bu yana, liderlerin ve marjinalleştirilmiş Jíbarxs yerli ve köylü topluluklarının maddi, manevi ve psikolojik olarak güçlendirilmesini teşvik etmek için farklı bölgelerde örgütlenen toplum temelli bir örgüttür. Ayrıca yerel tarımı kendi içinde geliştirmeyi amaçlıyor, kendi kendini yönetmeyi ve doğa ve çevre ile yakın ve uyumlu bir bağlantıyı teşvik ediyorlar.	Porto Riko
	Building Our Nation's (BOND)	BOND'un misyonu, olumlu anne-kız ilişkileri geliştirmek, Siyahi bekar aileleri kamusal alanda ve ekonomik olarak güçlendirmektir. Ülke çapındaki her bir anne ve kızı, kendisini, ailesini ve içinde yaşadığı toplumu ekonomik, eğitimsel ve sosyo-duygusal olarak güçlendirmek için çalışmalar yapıyorlar.	ABD - Baltimore
	Antep Akyol Mahallesi Komşu Grubu	Gaziantep Akyol Mahallesinde yaşayan kadınların bir araya gelerek, buldukları mahalleyi daha yaşanabilir ve dirençli hale getirmeye çalıştıkları yerel bir mahalle grubu. 60'ın üzerinde Suriyeli ve yerelden kadın birlikte mahalleleri için savunuculuk yapıyor ve dayanışmayı örgütüyorlar.	Türkiye

Ek 3: Uluslararası Çalıştay Katılımcı Kuruluş Listesi

Kuruluşun Adı	Ülke
Mathare Legal Aid and Human Rights Advocacy (MLAHRA)	Kenya
Yellowknife Women's Society/ Keepers of the Circle	Kanada
Polycom Development Project	Kenya
DAMPA	Filipinler
Lumanti Support Group for Shelter	Nepal
Sistren Theatre Collective	Jamaika
International Women Communication Center (IWCC Nigeria)	Nijerya
Swayam Shikshan Prayog (SSP)	Hindistan
Rural Women Network	Kenya
Participatory Development Action Plan (PDAP)	Bangladeş
Zimbabwe Parents of Handicapped Children Association (ZPHCA)	Zimbabve
Shibuye Community Health Workers	Kenya
Servicios Educativos El Agustino ONG fundada por la compañía de Jesús. Más de 30 años de trabajo.	Peru
Fundación de Mujeres Luna Creciente	Ekvador
Mujeres, Democracia y Ciudadanía A.C. – MUCECI-	Meksika
Unión de Cooperativas de Mujeres Productoras “ Las Brumas” Nicaragua	Nicaragua
Asociación Red de Mujeres Lima Este	Peru
Mujeres Iberoamericanas en Red, Secretariado técnico: Bufete de Estudios Interdisciplinarios A. C., MIRA	Meksika
Confederación Nacional de Mujeres Organizadas por la Vida y el Desarrollo Integral- CONAMOVIDI-	Peru
Fundación Guatemala	Guatemala
Simurg Kadın Kooperatifleri Birliği	Türkiye
İlk Adım Kadın Kooperatifi – İstanbul	Türkiye
İpekyolu Kadın Kooperatifi- Mardin	Türkiye
Tomurcuk Kadın Kooperatifi- İstanbul	Türkiye

Kuruluşun Adı	Ülke
Bornova Kadın Kooperatifi – İzmir	Türkiye
Urla Kadın Kooperatifi – İzmir	Türkiye
Akyol Mahalle Grubu- Gaziantep	Türkiye
ESKEDDER- Eskisehir	Türkiye
Sil Baştan Derneği- Balıkesir	Türkiye
Biga Kadın Kooperatifi- Çanakkale	Türkiye
Yelki Kadın Kooperatifi- İzmir	Türkiye
Konak Kadın Kooperatifi ve Mahalle Liderleri	Türkiye
Oxfam/Recall Projesi Yerel Liderler	Bangladesh
Fundacion Bucarabon	Porto Rico
Sangini Kooperatifi	Hindistan

